En herrgårdssägen

Bokutgåva

Albert Bonniers förlag, Stockholm 1899.
I.

Det var en skön höstdag hänemot slutet af trettiotalet. På den tiden fanns i Upsala ett högt, gult tvåvåningshus, som stod underligt ensamt på en liten äng, långt borta i en utkant af staden. Det var ett rätt ruskigt och otrefligt hus, men det förskönades af den massa vildvin, som växte där, och som på solsidan krälade så högt uppför den gula väggen, att det alldeles omramade de tre fönstren i öfvervåningen.

I ett rum innanför ett af dessa inramade fönster satt en student och drack sitt morgonkaffe. Han var en lång, vacker karl med ett fint utseende. Håret bar han högt uppstruket ur pannan, det krusade sig vackert, och en lugg ville beständigt välta ned mot ögonen. Han var klädd i en bekväm och ledig dräkt, men var rätt elegant.

Han hade det fint i sitt rum, där fanns en god soffa, och stoppade stolar, stort skrifbord och präktiga bokhyllor, men nästan inga böcker.

Innan han hunnit dricka sitt kaffe, kom en student in till honom. Det var en af helt annat slag, en liten, skulderbred karl, satt och stark, ful, med stort ansikte, tunnt hår och grof hy.

– Du, Hede – sade han – jag är kommen för att tala ett allvarligt ord med dig.

– Har du råkat ut för något obehagligt?

– Å nej, inte jag – sade den andre – det är väl snarare dig det gäller. – Han satt tyst en stund och såg ned. – Det är tusan så obehagligt att säga det.

– Låt det vara då – föreslog Hede. Han hade blifvit skrattlysten vid detta högtidliga allvar.

– Det är det, jag inte kan, nu längre – sade gästen. – Jag borde hafva talat för länge sedan, men det passar sig illa för mig, förstår du. Jag kan ej låta bli att tänka, att du sitter och säger till dig själf: Den där Gustaf Ålin, som är son till en af våra torpare, tycker nu, att han blifvit sådan karl, att han vill mästra mig.

– För all del, Ålin – sade Hede – tro ej, att jag tänker något sådant. Min farfar var ju en bondson.

– Ja, men det kommer ingen ihåg numera – sade Ålin. Han satt tung och trög framför Hede och återtog för hvarje ögonblick alltmer af sitt bondsätt, som om detta kunde hjälpa honom ur förlägenheten.

– Se, när jag tänker på hvilken skillnad det är på din släkt och min, så tycker jag, att jag skall tiga, men när jag kommer ihåg, att det var din far, som på sin tid hjälpte mig, så att jag fått studera, så tycker jag, att jag skall tala.

Hede såg på honom med ett vackert uttryck i ögonen. – Tala nu, så att du kommer ifrån de här bekymren – sade han.

– Det är så – sade Ålin – att jag hör dem tala om att du ingenting gör. De säga, att du knappast öppnat en bok på de fyra terminerna, som du legat här vid akademien. Du lär ej göra annat än spela fiol hela dagen, och det kan jag ej hålla för otroligt, ty du ville aldrig göra annat förr i världen heller, då du gick i Falu skola,

fast du då var tvungen att arbeta.

Hede satte sig litet stelt tillrätta i stolen. Ålin blef allt olyckligare, men han fortfor med seg beslutsamhet.

– Du tänker väl, att den, som äger en sådan gård som Munkhyttan, bör kunna få göra hvad han vill, arbeta om han vill, låta bli om han vill. Tar han en examen är det bra. Tar han ej en examen, är det nästan lika bra, ty du vill i alla fall ej bli något annat än brukspatron, du vill bo på Munkhyttan hela ditt lif. – Det förstår jag väl, att det är så du tänker.

Hede teg, och Ålin tyckte sig se honom omgifven af en likadan mur af förnämhet, som alltid i Ålins ögon omgaf hans far, bergsrådet och hans mor, bergsrådinnan.

– Men det är nog så, att Munkhyttan ej är samma ställe nu som förr, då järngrufvan var gifvande – återtog han försiktigt. – Det var nog det bergsrådet visste, och det var därför han bestämde före sin död, att du skulle studera. Bergsrådinnan vet det också, stackare, och hela socknen vet det. Den enda, som ej vet något, är du, Hede.

– Menar du – sade Hede litet retligt – att jag ej vet, att järngrufvan ej mer kan bearbetas?

– Å nej – sade Ålin – det vet du väl, men ser du, hvad du ej vet, är att det är alldeles slut med Munkhyttan. Tänk efter själf, så inser du nog, att man inte kan lefva bara på jordbruk hemma i Västerdalarna. Ja, jag vet ej hvarför bergsrådinnan hållit det hemligt för dig. Men hon sitter ju i orubbadt bo, så hon behöfver ej fråga dig till råds om något. Hur som helst så veta de därhemma, att hon har smått om det. Hon far omkring och lånar pengar, säger man. Hon har väl ej velat störa dig med sina bekymmer, utan tänkt, att hon skulle kunna hålla allt gående, tills du tagit din examen. Hon vill ej sälja egendomen, förrän du är färdig och har ett nytt hem!

Hede steg upp och gick ett slag öfver rummet. Så stannade han framför Ålin. – Men karl, du sitter ju här och vill inbilla mig dumheter. Vi äro ju rika.

– Jag vet nog, att ni räknas för storfolk därhemma än så länge – sade Ålin. – Men du begriper väl, att ingenting kan räcka, då man bara ger ut och ingenting kommer in. Det var en annan sak, då ni hade grufvan!

Hede satte sig igen. – Min mor skulle ju låtit mig veta detta – sade han. – Jag är dig tacksam, Ålin, men du har låtit skrämma dig af några skvallerhistorier.

– Ja, jag kunde just tro, att du ingenting visste – sade Ålin envist. – Hemma på Munkhyttan går bergsrådinnan och sparar och sliter för att få pengar att sända dig här i Upsala och för att kunna ha det gladt och muntert under mellanterminerna, då du är hemma. Och under tiden ligger du här och gör ingenting, därför att du ej vet af att det är fara på färde – Jag kunde inte gå längre och se på hur ni bedrogo hvarandra. Hennes nåd trodde, att du läste, och du trodde, att hon var rik. Jag kunde väl ej låta dig förstöra din framtid utan att säga något.

Hede satt tyst en stund och eftersinnade. Därpå steg han upp och räckte Ålin handen med ett sorgset leende. – Du förstår väl, att jag inser, att du talar sanning, fastän jag ej *vill* tro dig. Tack!

Ålin skakade hans hand, strålande af förnöjelse. – Du begriper nog, Hede, att ingenting är förloradt, bara du arbetar. Med ditt hufvud kan du vara färdig med graden på en sju, åtta terminer.

Hede rätade upp sig. – Var du lugn, Ålin – sade han. – Jag skall bli flitig nu.

Ålin reste sig och gick mot dörren, men helt tveksamt. Innan han nått tröskeln, vände han om. – Jag hade ett annat ärende också – sade han. Han blef åter oändligt förlägen. – Jag ville be dig, att du lånar mig fiolen,

tills du kommer dig i gång med studierna.

– Låna dig fiolen?

Ja, svepa in den i silkeduken och läsa in den i fodralet och låta mig bära bort den, annars blir det ingen läsning af för dig. Jag skulle ej vara utom dörr, innan du började spela. Du är så van vid det nu, du kunde ej stå emot, om du hade den här. Sådant där kan man ej öfvervinna, om man ej får hjälp. Det blir en öfvermäktigt.

Hede stod motvillig. – Det är ju galenskaper – sade han.

»Å nej du, det är inga galenskaper. Du vet ju, att du fått det i arf af bergsrådet, det ligger dig i blodet att spela. Och allt sedan du blef din egen herre här i Upsala, har du ej gjort annat. Du bor ju så här långt ute i stadskanten bara för att ej störa någon med ditt spel. Du kan inte hjälpa dig själf i den här saken. Låt mig taga fiolen!

– Ja förr – sade Hede – hade jag ej kunnat låta bli att spela. Men nu gäller det Munkhyttan. Jag tycker mer om mitt hem än min fiol.

Men Ålin stod där lika envis och bad om fiolen.

– Hvad tjänar det till? – sade Hede. Vill jag spela, så behöfver jag ej gå många steg för att låna mig en annan fiol.

– Det vet jag – svarade Ålin men jag tror ej det är så farligt med en annan fiol. Det är den där gamla italienska fiolen, som är värsta faran för dig. Och dessutom tänker jag föreslå, att du låter stänga dig inne under de första dagarna. Bara tills du kommer dig i gång.

Han bad och bad, men Hede stred emot. Han ville ej underkasta sig något så löjligt som arrest på sitt rum. Ålin blef blossande röd.

– Jag skall ha fiolen med mig – sade han – eljest har allt detta tjänat till ingenting. – Han talade hetsigt och ifrigt. – Jag hade ej velat säga något om det, men jag vet, att det gäller än mer än Munkhyttan för dig. Jag såg en flicka här på promotionsbalen förra våren, som man sade skulle vara förlofvad med dig. Nå, jag brukar inte dansa, men jag hade min glädje af att se på henne hur hon flög fram i dansen och hur hon strålade och lyste som ett ängsblomster. Och då jag hörde, att hon var förlofvad med dig, gjorde det mig ondt om henne.

– Gjorde det?

– Åja, jag visste ju, att det ej skulle bli något af dig, om du fortsatte så, som du börjat. Och så svor jag på att det barnet ej skulle behöfva sitta hela sitt lif och vänta på den, som aldrig kom. Hon skulle ej bli sittande och torka bort under väntan på dig. Jag ville ej möta henne om några år med tillspetsade drag och djupa rynkor omkring munnen ...

Han afbröt sig. Hedes blick hade hvilat besynnerligt forskande på honom.

Men Gunnar Hede hade redan förstått, att Ålin tyckte om hans fästmö. Det rörde honom djupt, att denne ville rädda honom under dessa förhållanden, och under inflytandet af denna känsla gaf han vika och lämnade honom fiollådan.

Då Ålin var gången, läste Hede en hel timme som en förtviflad, men så kastade han boken.

Det lönade sig just att läsa. Han skulle vara färdig om en tre, fyra år, och hvem kunde svara för att ej egendomen såldes under tiden.

Han kände nästan med förskräckelse hur han älskade det gamla stället. Det var riktig förtrollning. Hvarje rum, hvarje träd stod framför honom. Ingenting af detta kunde han undvara, om han skulle känna sig lycklig.

Och han skulle sitta stilla vid boken, medan det höll på att gå ifrån honom!

Han blef allt mer orolig, kände blodet bulta vid tinningarna som i feber. Han blef då alldeles förtviflad öfver att ej kunna gripa till fiolen och spela sig lugn.

– Gud – sade han – den där Ålin slutar med att göra mig tokig. Att först ge mig denna underrättelse och så beröfva mig fiolen.

– En människa som jag måste känna en stråke under fingrarna i sorg som i glädje. Jag måste göra något, jag måste skaffa pengar, men jag har ej en tanke i hufvudet. Jag kan ej tänka utan fiolen.

Hede rasade öfver att sitta instängd, hänvisad till böckerna. Det var vansinne att sätta sig till att taga en långsam examen, då han behöfde pengar, pengar, pengar.

Han tålde ej medvetandet af att vara instängd. Han var så vred på Ålin, som hittat på denna dårskap, att han blef rädd för att han skulle komma att slå honom, då han kom igen.

Ja, visst skulle han spelat, om han haft fiolen, men det var just hvad han behöft göra. Hans blod sjöd ju så af oro, att han nära nog var vansinnig. –

Just då Hede längtade som mest efter sin fiol, kom en kringvandrande spelman och började spela nere på gårdsplanen. Det var en gammal, blind gubbe, han spelade falskt och uttryckslöst, men Hede blef så gripen af att just då höra en fiol, att han lyssnade med tårade ögon och knäppta händer.

Och i nästa ögonblick kastade han upp fönstret och klättrade ned till marken med hjälp af vildvinet. Han gjorde sig inga samvetskval öfver att han lämnade arbetet. Han tyckte, att fiolen var kommen till gården, endast för att trösta honom i hans olycka.

Hede hade visst aldrig bedt så ödmjukt om något, som han nu bad den gamle blinde om att få låna hans fiol. Han stod hela tiden med mössan i hand, fastän karlen var stenblind.

Gubben tycktes ej förstå hvad han önskade. Han vände sig till flickan, som ledde honom. Hede bugade sig för den fattiga tösen och upprepade sin begäran. Hon såg på honom, som den gör, hvilken måste ha ögon för två. Blickarna kommo så fasta ur de stora grå ögonen, att Hede tyckte sig känna hur de träffade, nu voro de vid halslinningen och sågo efter att han hade nystärkt krås, nu sågo de, att rocken var borstad, nu, att stöflarna voro blankade.

Hede hade aldrig undergått en sådan granskning. Han såg tydligt, att de där ögonen skulle underkänna honom.

Men det blef ej så. Flickan hade ett besynnerligt sätt att le. Hon hade ett så allvarligt ansikte, att man fick det intrycket, då hon smålog, att det var första och enda gången hon råkat se glad ut. Och nu kom ett af dessa sällsynta leenden glidande öfver hennes läppar.

Hon tog fiolen från gubben och räckte den till Hede.

– Nu skall det vara valsen ur Friskytten – sade hon.

Det tycktes Hede egendomligt, att han skulle nödgas spela en vals just då, men det gjorde honom egentligen detsamma hvad han spelade, bara han fick en stråke i sin hand.

Det var ingenting annat han behöfde. Fiolen började genast trösta honom. Den talade till honom med svaga, skrällande toner. – Jag är endast en fattigmansfiol– sade den – men sådan jag är, är jag till tröst och hjälp för en stackars blind. Jag är ljuset och färgen och klarheten i hans lif. Det är jag, som skall trösta honom öfver fattigdom och ålderdom och blindhet.

Hede kände hur den förfärliga nedslagenhet, som pressat ned hans förhoppningar, började vika bort från honom. – Du är ung och stark – sade fiolen till honom. – Du kan kämpa och strida. Du kan hålla fast det, som vill undfly dig. Hvarför är *du* modlös och bedröfvad?

Hede hade spelat med sänkta ögon, nu kastade han tillbaka hufvudet och såg på dem, som omgåfvo honom. Det var ingen liten skara af barn och löst folk från gatan, som kommit in på gården för att höra musiken.

Fast de voro väl ej komna endast och allenast för musikens skull. Den blinde och hans flicka voro ej de enda i truppen.

Midtemot Hede stod en figur i trikot och paljetter och nakna armar, som han höll korsade öfver bröstet. Han såg gammal och sliten ut, men Hede kunde ej låta bli att tänka, att det var en baddare att hafva hög bröstkorg och långa mustascher. Och där var hans hustru, liten och fet och ej heller så särdeles ung, men strålande lycklig öfver sina paljetter och gungande gaskjolar.

Under musikens första takter stodo de stilla och räknade. Så fingo de ett huldt småleende öfver läpparna, togo hvarandra i hand och dansade fram på ett litet lapptäcke.

Och Hede märkte, att under alla de ekvilibristiska konststycken, som de nu utförde, stod hustrun nästan stilla, medan mannen ensam arbetade. Han hoppade öfver henne och hjulade rundt om henne och slog volt öfver henne. Hustrun gjorde nästan ingenting annat än kastade slängkyssar åt publiken.

Men egentligen tänkte ej Hede mycket på dem. Hans stråke hade börjat flyga öfver strängarna. Den sade honom, att det ligger lycka i att strida och eröfra. Den ville nästan prisa honom lycklig öfver att allt stod på spel för honom. Hede stod där och spelade mod och hopp för sig själf och tänkte ej på de gamla lindansarna.

Men plötsligen märkte han, att de blefvo oroliga. De upphörde att småle, de kastade inga slängkyssar åt publiken. Akrobaten hoppade galet, och hustrun började gunga fram och åter i valstakt.

Hede spelade på allt ifrigare. Han öfvergaf Friskytten och stormade fram med en gammal strömkarlslåt, en sådan, som brukade göra alla människor galna, då den spelades på ett gille.

De gamla lindansarna förlorade alldeles sin fattning, de voro ingenting annat än flämtande förundran. Och det kom ett ögonblick, då de ej mer förmådde stå emot. De togo ett språng framåt, rätt i armarna på hvarandra, och så började de dansa vals midt på lapptäcket.

Så de dansade, så de dansade! De togo små, trippande steg och snurrade rundt i små täta hvarf, de kommo knappast utanför täcket. Och deras ansikten strålade af förnöjelse och hänryckning. Det var ungdomslust och kärleksyrsel öfver de gamla människorna.

Hela folkhopen jublade vid att se dem dansa. Den lilla, allvarliga blindförerskan fick ett stort leende öfver ansiktet, men Hede blef i hög grad upprörd.

Se där, hvad hans fiol kunde åstadkomma, alldeles rycka folk bort från sig själf. Det var en stormakt, han hade att råda öfver. I hvilket ögonblick som helst kunde han taga sitt rike i besittning.

Bara ett par års studier i utlandet för någon stor mästare. Så skulle han draga världen rundt och spela in pengar, ära, ryktbarhet.

Hede tyckte, att de där akrobaterna voro ditkomna för att säga honom detta. Delta var hans väg, den, som låg ljus och öppen för honom.

Han sade till sig själf, jag vill, jag vill bli musiker, jag måste bli det. Det är något annat än att läsa. Jag kan förtrolla människor med min fiol, jag kan bli rik.

Hede höll upp att spela. Konstberidarna kommo genast fram och komplimenterade honom.

Karlen nämnde, att hans namn var Blomgren. Det var hans medborgerliga namn, han hade andra, då han uppträdde. Han och hans hustru voro gammalt cirkusfolk. Fru Blomgren var före detta miss Viola, och hon hade flugit fram öfver hästryggen. Och än i dag, fastän de lämnat cirkus, voro de konstnärsfolk, eldigt konstnärsfolk. Det hade han ju redan kunnat se. Det var för den skull de ej kunnat motstå hans fiol.

Hede följde med akrobaterna under ett par timmar. Han kunde ej skilja sig från fiolen, och han tyckte om de gamla konstnärernas hänförelse för yrket. Själf gick han och pröfvade sig. Jag vill se om det är konstnärsgry i mig, jag vill se om jag kan framkalla hänförelse, jag vill se om jag kan få barn och dagdrifvare att följa mig ur gård i gård.

Då de vandrade mellan gårdarna, kastade herr Blomgren öfver sig en gammal, sliten kapprock, och fru Blomgren höljde sig i en brun, rundskuren kappa, och så utstyrda gingo de bredvid Hede och pratade.

Herr Blomgren ville ej tala om all den ära han och fru Blomgren skördat under den tid de tillhört en riktig cirkus. Men direktören hade afskedat fru Blomgren, under förevändning att hon blifvit för korpulent. Herr Blomgren hade ej blifvit afskedad, han hade begärt sitt afsked. Ingen hade väl kunnat tro om herr Blomgren, att han skulle tjäna kvar hos en direktör, som afskedat hans hustru.

Fru Blomgren älskade konsten, och för hennes skull hade herr Blomgren bestämt sig att bli en fri konstnär, så att hon skulle få fortsätta att uppträda. Om vintern, då det blef för kallt att ge föreställningar på gatan, spelade de i tält. Då hade man en mycket rik repertoar. Man gaf pantomimer, man trollade och jonglerade.

Cirkus hade förkastat dem, sade herr Blomgren, men ej konsten. De tjänade alltjämt konsten, hon var värd, att man var henne trogen in i döden. Alltid, alltid konstnärer! Det var herr Blomgrens mening, och det var likaledes fru Blomgrens.

Hede gick tyst och hörde på. Tankarna foro oroliga från förslag till förslag. Ibland kan man möta tilldragelser, som stå fram som symboler, som tecken, hvilka man måste tyda. Det var någon mening i detta, som nu hände honom. Kunde han förstå det riktigt, så skulle han få ledning, till att fatta ett klokt beslut.

Herr Blomgren bad herr studenten, att han skulle fästa liten uppmärksamhet vid den lilla blindförerskan. Hade han sett sådana ögon? Trodde han ej, att sådana ögon måste betyda något? Kunde man ha de ögonen utan att vara ämnad till något stort?

Hede vände sig om och såg på det lilla bleka barnet. Jo, hon hade ögon som stjärnor i ett sorgset och en smula aftärdt ansikte.

– Vår Herre vet alltid hvad han gör – sade fru Blomgren – och jag tror till och med, att han har någon mening därmed att han låter en sådan konstnär som herr Blomgren uppträda på gatan. Men hvad tänkte han på, då han gaf den flickan de ögonen och det leendet?

– Jag skall säga er något – sade herr Blomgren. – Hon har ej de minsta anlag för konst. Och med de ögonen!

Hede började misstänka, att de ej talade för honom, utan endast höllo en föreläsning för flickan. Hon kom alldeles efter dem och kunde höra hvarje ord.

– Hon är ej mer än tretton år och alldeles ej för gammal att lära något, men omöjlig, omöjlig, totalt utan anlag. Lär henne sy, herr student, om ni ej vill förspilla er tid, lär henne ej stå på hufvudet!

– Det där leendet, hon har, gör människor alldeles galna i henne – sade herr Blomgren. – Bara för det leendets skull, har flickan ständiga anbud från familjer, som vilja adoptera henne. Hon kunde växa upp i ett förmöget hus nu, om hon ville öfverge sin morfar. Men hvartill behöfver hon ett leende, som gör människor galna, då hon aldrig vill visa sig hvarken på en hästrygg eller en trapez?

– Vi känna andra konstnärer – sade fru Blomgren – som taga upp barn från gatan och uppfostra till yrket, då de själfva ej mer kunna uppträda. Det är mer än en, som lyckats skapa en stjärna, och som tilltvingar henne ofantliga honorar. Men herr Blomgren och jag ha aldrig tänkt på honoraret, vi ha blott tänkt på att få se Ingrid flyga fram genom ett tunnband, medan hela cirkus skälfde af applåder. Det skulle ha varit att börja lifvet på nytt.

– Hvarför behålla ,vi hennes morfar? – sade herr Blomgren. – Är han en konstnär, som anstår oss ? Vi, vi kunde ju få med oss en före detta medlem af ett hofkapell. Men vi älska flickan, vi kunna ej undvara henne, vi behålla gubben för hennes skull.

– Är det ej grymt af henne, att hon ej vill tillåta oss att göra en konstnär af henne? – sade de.

Hede såg sig om. Den lilla blindförerskan gick där med ett tåligt lidande inprägladt på sitt ansikte. Han såg på henne att hon visste, att den som ej kunde dansa på lina var en obegåfvad och föraktlig varelse.

Just då tågade de in på en ny gård, men innan de började sin föreställning, satte Hede sig på en upp och nedvänd skottkärra och började predika.

Och nu försvarade han den stackars blindförerskan. Han förebrådde herr och fru Blomgren, att de ville lämna ut henne till den stora, grymma publiken, som skulle älska henne och applådera henne till en tid, men sedan hon blifvit gammal och utsliten lämna henne att traska omkring på gatan i höstregn och köld. Nej, den var konstnär nog, som gjorde en människa lycklig, hon Ingrid skulle bara ha ögon och leende för en, skulle spara dem för en enda, och denna ende skulle ej öfvergifva henne, utan skänka henne ett skyddadt hem, så länge han lefde.

Tårarna stego Hede upp i ögonen, medan han talade. Han talade mer för sig själf än för de andra. Han kände det med ens fasansfullt att bli drifven ut i världen, att bli skild från det stilla hemlifvet.

Så såg han hur de stora stjärnögonen började stråla på flickungen. Det var som hade hon förstått hvarje ord. Det var som om hon åter vågade lefva.

Men herr Blomgren och hans hustru hade blifvit mycket allvarliga. De tryckte Hedes hand och lofvade honom, att de aldrig mer skulle söka tvinga flickan in på konstnärsbanan. Hon skulle få gå den bana han önskade. Han hade rört dem. De voro konstnärsfolk; eldigt konstnärsfolk, de förstodo hvad han menade, då han talade om trohet och kärlek.

Hede skildes från dem efter detta och gick hem till sig. Han sökte ej mer att leta fram någon hemlig mening ur sitt äfventyr. När allt kom omkring, hade det ej varit någon annan mening med alltsammans, än att han skulle frälsa det där stackars sorgsna barnet från att gräma sig till döds öfver sin oduglighet.

II.

Gunnar Hedes gård Munkhyttan låg i en fattig skogssocken långt borta i Västerdalarna. En stor, ödslig socken var del, karg och hård natur, hvart man såg, steniga skogsbackar och småsjöar upptog det mesta af trakten. Människorna skulle ej hafva kunnat lifnära sig där, om de ej haft rätt att draga ut öfver hela landet och idka gårdfarihandel. Men så var också hela den fattiga nejden uppfylld af gamla sägner om fattiga bonddrängar och bondflickor, som dragit ut med en säck kramvaror på ryggen, och kommit hem åkande i guldkaret med vagnslådorna fyllda af pengar.

En af de allra yppersta af sägnerna var den om Hedes farfar. Han hade varit son till en fattig spelman och vuxit upp vid fiolen, och vid sjutton års ålder hade han gått ut med kramsäcken. Men hvarhelst han dragit fram, hade han haft fiolen till hjälp vid köpmansskapet, hade ömsevis spelat folk samman till dans och sålt till dem silkedukar, kammar och nålar. All köpenskap hade gått under skämt och spel, och så väl hade den gått, att han till sist kunnat köpa Munkhyttan med grufva och hytta af den utfattige baronen, som då ägde stället.

Så hade han blifvit en herreman, och baronens vackra dotter hade gift sig med honom.

Sedan hade gamla herrskapet, som de alltjämt kallades, ej tänkt på annat än att försköna och pryda sin gård. Det var de, som hade flyttat manbyggnaden ut på den vackra ön, som låg nära stranden af den lilla sjön, rundtom hvilken deras åkrar och gruffält utbredde sig. Öfvervåningen hade kommit till på deras tid, ty de tyckte om att ha utrymme att kunna taga emot mycket folk, och likaså den stora yttertrappan med de två uppgångarna. Hela den granskogsklädda ön hade de planterat med löfträd, de hade brutit upp smala slingrande gångar genom stenmarken och byggt små utsiktspaviljonger, som hängde ned öfver sjön som stora fågelnästen. De vackra franska rosorna, som kantade terrassen, de holländska möblerna, den italienska fiolen, allt detta hade de skaffat till gården, liksom det varit de, hvilka låtit resa muren, som skyddade fruktträdgården från nordanvinden, och anlagt vinkasten.

Gamla herrskapet hade varit gladt och vänligt gammaldags folk, frun hade väl velat vara en smula förnäm, men alls ej gamla herrn. Under all ståt, hvari han lefde, ville han alltid komma ihåg hvad han varit, och på kontoret, där han skötte sina affärer, och dit alla människor kommo, hängde kramsäcken och den rödmålade hemgjorda fiolen rätt öfver gubbens pulpet.

Äfven då han var död, hängde säcken och fiolen kvar på samma plats. Och hvarje gång de sågo dem fylldes gubbens son och sonson af tacksamhet. Det var de där fattiga verktygen, som skapat Munkhyttan, och Munkhyttan var det bästa i världen.

Hur det nu kunde komma sig, och det var väl mest därför att det tycktes följa med stället, att där lefdes ett godt och vänligt och sorgfritt lif, så hängde Hedes fast vid gården med större kärlek, än som var lyckligt för dem. Och särskildt Gunnar Hede var så fästad vid egendomen, att man sade om honom, att det var orätt säga, att han ägde en gård. Det var tvärtom så, att det var ett gammalt ställe i Västerdalarna, som ägde Gunnar Hede.

Om han ej gjort sig till slaf af ett stort, gammalt blåsut till manbyggnad och af några tunnland åker och skog och af några förvuxna äppleträd, hade han väl fortsatt sina studier eller än bättre gifvit sig ut att studera musik, hvilket nog tyckes ha varit hans rätta kallelse här i världen. Men då han kommit hem från Upsala och tagit reda på ställningen och verkligen fann, att gården måste säljas, om han ej rätt snart kunde förtjäna en hel mängd pengar, så kastade han alla andra planer öfver bord och beslöt att gå ut som gårdfarihandlande, som hans farfar gjort.

Hedes mor och fästmö besvuro honom att hellre sälja gården än på detta sätt offra sig för den, men han var obeveklig. Han klädde sig i bonddräkt och köpte varor och började genomströfva landet som handelsman. Han trodde, att han med bara ett par års handel skulle förtjäna nog för att betala skulderna och rädda gården.

Och för så vidt det rörde gården, hade han lycka med sitt företag. Men öfver sig själf drog han ned en förfärlig olycka.

Då han hade gått med kramsäcken i omkring ett år, föll det honom in, att han skulle försöka förtjäna en stor penningsumma på en gång. Han drog då långt norrut i landet och köpte en stor skara getter, visst ett par hundra. Och alla dessa ville han och en kamrat till honom drifva ned till en stor marknad i Vermland, ty där kostade getter dubbelt så mycket som däruppe i norr. Fick han sälja alla sina getter, skulle han således göra en utmärkt affär.

Det var ännu endast november, och marken hade varit bar, då Hede och hans kamrat drogo åstad med sin getskara. Allting gick bra för dem första dagen, men på den andra, då de kommo in på den stora tiomila skogen, började det snöa. Det blef ett stort snöfall med stark storm och yrväder. Det blef snart så, att djuren fingo svårt för att bana sig väg genom snön. Getter äro nog både modiga och härdiga djur, och de kämpade sig fram ganska länge, men det blef ett par dagars och nätters yrväder med en förfärlig köld.

Hede gjorde allt hvad han kunde för att rädda djuren. Men sedan snöfallet började, hade han hvarken kunnat skaffa dem foder eller vatten. Och då de trampat sig fram en dag genom hög snö, blef skinnet afslitet på deras ben. De pinades af det och ville ej gå längre. Den första geten, som kastade sig ned på vägkanten och ej ville resa sig mer och följa flocken, lyfte han upp på axlarna för att bära den med sig. Men då så en andra och en tredje äfven lade sig, kunde han ej bära dem alla. Då var det blott att se åt annat håll och gå vidare.

Ni vet kanske hvad tiomila skogen vill säga. Inte en gård, inte en koja på mil och mil, bara skog. Högvuxen tallskog med trädhård bark och högtsittande grenar, icke ungskog med mjuk bark och mjuka kvistar, som djuren kunnat äta. Om ej snön kommit, skulle de hafva gått öfver skogen på ett par dagar, nu kunde de alls ej komma öfver den. Alla getterna stannade där, och människorna höllo på att förgås där, de ock.

De råkade ej en människa på hela liden. Ingen gaf dem hjälp.

Hede försökte vräka undan snön, så att getterna skulle kunna äta mossan, men snön föll alltjämt, alltjämt, och mossan var fastfrusen vid marken. Och hur skulle han kunnat skaffa foder på det sättet åt tvåhundra djur?

Han bar det modigt ända tills getterna började jämra sig. Det hade varit en munter och uppsluppen och rätt bråkig skara den första dagen. Han hade haft styft arbete med att se till, att alla följde med i flocken, och att de ej stångade ihjäl hvarandra. Men så tycktes de förstå, att de ej kunde rädda sig, och då bytte de om natur och blefvo alldeles modlösa. De började alla bräka och klaga, ej svagt och tunnt, som getter bruka, utan mycket starkt, högre och högre, allt som nöden blef större. Och när han hörde bräkandet, började han tro, att han skulle bli vansinnig.

Det var vilda, öfvergifna skogen, alls ingen hjälp att få. Det ena djuret efter det andra sjönk ned utmed vägen. Snön yrde fram omkring dem och täckte öfver dem. Då Hede såg tillbaka på denna rad af drifvor vid vägkanten, som alla gömde en djurkropp, och ur hvilka man kunde se horn och klöfvar sticka fram, började det att svindla för hans hjärna.

Han rusade på dessa, som läto yra in sig till drifvor, svängde sin vidja öfver dem och slog dem. Det var ju enda sättet att rädda dem, men de rörde sig ej. Han tog dem vid hornen och släpade dem framåt. De läto sig släpas, men togo ej ett steg för att gå själfva. Då han släppte taget i hornen, slickade de hans händer liksom

för att bedja honom hjälpa dem. Så snart han kom nära dem, slickade de hans händer.

Allt detta verkade så förfärligt på Hede att han kände, att han höll på att bli tokig.

Det är dock ej sagdt, att det gått så illa med honom, om han ej, då allt var slut däruppe i skogen, rest för att besöka en, som han höll mycket kär. Det var ej hans mor, utan hans fästmö. Han inbillade sig, att han nu genast måste fara och säga henne, att han förlorat så mycket pengar, att han ej kunde gifta sig på många år. Men helt säkert reste han till henne, endast därför att han ville höra henne säga, att hon älskade honom lika högt, trots hans olycka. Han trodde, att hon skulle kunna drifva bort minnet af tiomilaskogen.

Hon hade kanske också förmått detta, men hon ville ej. Hon hade varit missnöjd allaredan därmed, att han gick omkring med kramsäcken och såg ut som en bonde. Hon tyckte, att det för den skull var svårt att tycka om honom som förut. Nu, då hon fick höra, att han skulle fortsätta med detta i många år ännu, sade hon, att hon ej längre kunde vänta på honom. Och då förlorade Hede nära nog sitt förstånd.

Han blef dock ej riktigt vansinnig. Han hade så mycket förstånd kvar, att han kunde drifva sin handel. Han gjorde till och med bättre affärer än andra, ty det roade folk att gäckas med honom, han var alltid välkommen i bondstugorna. Människorna voro mycket retsamma emot honom, men det var på sätt och vis godt för honom, eftersom han så gärna ville bli rik.

Och om några få år hade han förtjänat nog för att kunna betala alla skulder och lefva sorgfri på sin gård. Men han förstod ej detta, utan gick fånig och förryckt från gård till gård och hade ej mer en tanke på att han var en herreman.

III.

Råglanda hette en socken långt borta i östra Vermland, helt nära Dalagränsen, där det fanns en stor prostgård, men endast en liten, fattig komministergård. Men så fattiga de voro, hade de varit så barmhärtiga i den lilla prästgården, att de tagit sig ett fosterbarn. Det var en flicka, Ingrid hette hon, och hon hade kommit till gården, då hon var tretton år.

Komministern hade fått se henne på en marknad, då hon suttit och gråtit utanför ett lindansartält. Så hade han stannat och frågat henne hvarför hon grät. Och han hade fått veta, att hennes blinde morfar var död, och att hon ej mer hade någon, som stod henne nära. Nu följde hon med ett par lindansare, och de voro goda mot henne, men hon grät därför att hon var så dum, att hon aldrig kunde lära sig att dansa på lina och hjälpa till att förtjäna pengar.

Och det hade varit något ljuft sorgset hos barnet, som rört och intagit prästen. Ovillkorligen hade han sagt till sig själf, att han ej kunde låta en sådan liten varelse förfaras bland dessa kringdrifvande landstrykare. Han gick in i lindansartältet, där han träffade herr och fru Blomgren, och erbjöd sig att taga upp barnet i sitt hem. De gamla konstberidarna hade börjat gråta och sagt, att fastän flickan var alldeles oduglig för konsten, hade de gärna velat behålla henne. Men de trodde, att hon skulle blifva lyckligare i ett riktigt hem hos människor, som hela året bodde på samma plats, och därför skulle de lämna henne till herr komministern, om han endast ville lofva dem, att hon skulle få vara som ett af hans egna barn.

Detta hade han lofvat och sedan dess hade flickan lefvat i prästgården. Hon var ett stillsamt och blidt barn, rik på ljuf kärleksfullhet och öm omvårdnad för alla omkring henne. Under första tiden blef hon mycket älskad af fosterföräldrarna, men då hon blef äldre utvecklade sig hos henne ett starkt begär att hänge sig åt drömmar och fantasier. Synernas och inbillningarnas rike öppnade sig för henne med stark lockelse, och midt på dagen kunde hon låta arbetet falla och sjunka ned i en dröm. Men prästfrun, som var en rask och

hård arbetsmänniska, tyckte ej om detta. Hon klagade öfver att flickan var lat och trög och pinade henne med stränghet, så att hon blef helt förskrämd och olycklig.

Då hon var nitton år fyllda, föll hon i en svår sjukdom. Man visste ej riktigt hvad det kunde vara, ty detta tilldrog sig långt tillbaka i tiden, då det ej fanns någon läkare i Råglanda. Men det såg illa ut för flickan. Man märkte snart, att hon var så sjuk, att hon måste dö.

Hon för sin del gjorde ej annat än bad Vår Herre, att hon skulle slippa lefva. Hon ville så gärna dö, sade hon.

Då var det alldeles, som om Vår Herre ville pröfva, om hon menade allvar. En natt kände hon, att hon blef stel och kall i hela sin kropp, och det föll en tung dvala öfver henne. – Detta måtte visst vara döden – sade hon till sig själf.

Men det underliga var, att hon ej alldeles förlorade medvetandet. Hon visste om, att hon låg som död, visste om, att de svepte henne och lade henne ned i kistan. Men hon kände ingen fruktan eller ångest för att hon skulle blifva begrafven, fastän hon lefde. Hon hade blott den enda tanken, att hon var lycklig, som fick dö, och lämna det hårda lifvet.

Hvad hon kände oro för, var, att de skulle upptäcka, att hon ej var annat än skendöd och låta bli att begrafva henne. Lifvet måtte ha varit ganska bittert för henne, eftersom hon var alldeles utan dödsfruktan.

Men det var alls ingen, som upptäckte, att hon lefde. Hon blef både körd till kyrkan, utburen till kyrkogården och nedsatt i grafven.

Grafven blef dock ej igenfylld öfver henne, ty såsom bruket är i Råglanda, hade hon blifvit begrafd på söndagsmorgonen före högmässan. Likföljet gick i kyrkan efter jordfästningen, och lät kistan stå i den öppna grafven. Men så snart gudstjänsten var öfver, ämnade man komma och hjälpa dödgräfvaren med att kasta ned mullen.

Flickan visste allt, som skedde, men kände ingen förskräckelse. Hon hade ej kunnat göra en rörelse för att visa, att hon lefde, om hon velat än så gärna, men hon skulle ha hållit sig stilla äfven om hon kunnat röra sig. Hon var alltjämt bara glad åt att hon var så godt som död.

Man kunde väl ej heller riktigt säga, att hon lefde. Hon hade hvarken sans eller sitt vanliga medvetande. Det var endast den delen af själen, som drömmer drömmar om nätterna, som lefde inom henne.

Hon kunde ej en gång tänka så långt, att hon förstod hur förfärligt det skulle vara för henne att vakna, sedan grafven blifvit fylld. Hon hade ej mer sitt förstånd i sitt våld än en drömmande.

– Jag undrar – tänkte hon – om det kunde finnas någonting i hela vida världen, som skulle kunna förmå mig att vilja lefva.

Så snart hon hade tänkt detta, tyckte hon, att kistlocket och svetteduken, som lågo öfver hennes ansikte, blefvo genomskinliga, och hon såg framför sig pengar och vackra kläder och sköna trädgårdar med ljufliga frukter.

– Nej, ingenting af allt detta bryr jag mig om – sade hon, och hon slöt ögonen för alla härligheterna.

Då hon såg upp igen, voro de borta, men i deras ställe såg hon alldeles klart och tydligt, att en liten Herrans ängel satt på grafkanten.

– God dag, du lilla Guds ängel! – sade hon till honom.

– God dag, Ingrid – sade ängeln. – Medan du ligger här och ingenting har att göra skall jag tala med dig om gamla tider.

Ingrid hörde tydligt hvarje ord ängeln talade, men hans röst liknade ej något hon hört förut. Den var mest lik ett strängaspel, hvars toner voro ord. Den liknade ej sång, utan musik af fiol eller harpa.

– Ingrid – sade ängeln – kommer du ihåg, att medan din morfar ännu lefde, träffade du en gång en ung student, som gick med dig från gård till gård, och spelade på din morfars fiol en hel dag?

Den skendödas ansikte upplystes af ett leende. – Tror du, att jag glömt detta? – sade hon. – Allt sedan den tiden har det ej gått en dag, utan att jag tänkt på honom.

– Och ej en natt, utan att du drömt om honom?

– Nej, icke en natt, utan att jag drömt om honom.

– Och du vill dö, fastän du så väl kommer ihåg honom – sade ängeln – då kan du ju ej mer få se honom.

Då han sade detta, tyckte sig den skendöda förnimma all kärlekens ljufhet, men ej ens detta kunde locka henne.

– Nej, nej – sade hon – jag är rädd för att lefva, jag vill hellre dö.

Då vinkade ängeln med handen, och Ingrid såg framför sig en stor, öde sandöken. Den var trädlös och ofruktbar, torr och het och sträckte ut sig i det oändliga. På sanden låg här och där något, som vid första påseendet liknade förspridda klippor, men då hon såg bättre efter, var det djur, ofantliga lefvande vidunder med mäktiga klor och stora tandfyllda gap, som lågo på sanden och lurade på rof. Och mellan dessa förfärliga djur kom studenten vandrande, han gick där sorglös, utan att ana, att gestalterna omkring honom voro lefvande.

– Men varna honom, varna honom – sade Ingrid till ängeln, fylld af en outsäglig ångest – säg honom, att de lefva, att han skall akta sig.

– Mig är det ej tillåtet att tala till honom – sade ängeln med sin klingande röst – du måste själf varna honom.

Den skendöda kände med förfäran hur hon låg förlamad och ej kunde ila bort och rädda studenten. Hon gjorde det ena fruktlösa bemödandet efter det andra för att kunna resa sig, men dödens vanmakt band henne. Men så ändtligen, ändtligen, hon kände hur hennes hjärta började klappa, blodet trängde fram genom ådrorna, dödsstelheten smalt bort ur kroppen. Hon reste sig upp och skyndade bort mot honom – – – –

IV.

Ingenting är så säkert och visst som att solen älskar de öppna platserna framför de små landtkyrkorna. Är det icke någon, som har lagt märke till, att man aldrig träffar på så mycket solsken, som under högmässan utanför en liten hvitstruken kyrka. Ingenstädes knyta strålarna ett så tätt nät af ljus, ingenstädes håller sig luften i en sådan vördnadsfull stillhet. Solen står där riktigt och håller vakt öfver att folk ej skall stanna ute på kyrkvallen och prata. Den vill, att alla skola vackert sitta inne i kyrkan och höra predikan, därför låter den en sådan rikedom af strålar falla ned utanför kyrkväggen.

Törhända kan man ej vara alldeles viss om, att solen gör vakttjänst utanför de små kyrkorna alla söndagar, men så mycket är säkert, att samma förmiddag, som den skendöda hade blifvit satt i grafven på kyrkogården

i Råglanda, spred den en alldeles glödande värme på den lilla platsen utanför kyrkan. Till och med kiselstenarna sågo ut, som om de kunde taga eld, där de lågo och gnistrade i hjulspåren. Det illa nedtrampade, kortvuxna gräset knorrade ihop sig, så att det blef som torr mossa, under det att de gula maskrosorna, som prydde gräsmattan, bredde ut sig och svällde på sina långa stänglar, så att de blefvo stora som astrar.

Det kom en dalkarl, en sådan där, som gick omkring och sålde knifvar och saxar, vandrande nere på vägen. Han var klädd i lång, hvit fårskinnspäls, och på ryggen bar han en stor, svart lädersäck. I den utrustningen hade han gått flera timmar, utan att känna någon värme, men då han lämnade landsvägen och kom upp på kyrkplatsen, dröjde det ej en minut, förrän han måste stanna och taga af hatten för att kunna torka svetten ur pannan.

När karlen stod så där med bart hufvud, såg han både vacker och klok ut. Han hade hög, hvit panna, djup förståndsrynka mellan ögonbrynen, välformad mun med tunna läppar. Han bar håret benadt midt öfver hjässan, det var rundklippt i nacken, hängde ned öfver öronen, krusade sig litet i topparna. Han var lång och starkt byggd, ej grof, på allt sätt välbildad. Men det var det felet med honom, att hans blick var ostadig, ögonstenarna irrade beständigt långt in i ögonvrån liksom för att gömma sig. Kring munnen funnos drag, som tycktes förryckta eller förvridna, något fånigt och slappt, som ej passade, som ej riktigt hörde till ansiktet.

Riktigt klok kunde han ej heller vara, eftersom han gick och släpade på den tunga säcken på söndag. Hade han varit vid fullt förstånd, hade han vetat, att det var onödigt, eftersom han ändå ingenting kunde få sälja. Af allt annat dalfolk, som färdades genom bygden, var det ingen, som krökte ryggen under säcken på söndagen, utan då gingo de i Guds hus fria och raka såsom andra människor.

Denne stackaren hade väl alls ej vetat om, att det var helg, förrän han stannade ute i solskenet på kyrkplanen och fick höra psalmsång ur kyrkan. Men han var så pass klok, att han då genast förstod, att han ej kunde drifva handel den dagen. Och så kom där ett förfärligt arbete för hans hjärna, som skulle fundera ut, hvar han skulle tillbringa fridagen.

En lång stund stod han bara och stirrade framför sig. Då allt gick som vanligt, hade han ej svårt för att reda sig. Han var ej värre däran, än att han kunde gå ur gård i gård hela veckan igenom och sköta sin handel. Men han kunde aldrig vänja sig vid söndagen. Den kom alltid öfver honom såsom ett stort, oförutsedt bekymmer.

Ögonen stodo rent stilla på honom, och pannmusklerna svällde.

Det första, som föreslogs inne i hjärnan, var nog, att han skulle gå in i kyrkan och höra på sången. Men det förslaget antogs ej. Han ville gärna höra sång, men han vågade ej gå in i kyrkan. Han var ej rädd för folket, men i somliga kyrkor funnos så besynnerliga och farliga taflor, som föreställde varelser, som han helst ej ville tänka på.

Ändtligen arbetade han sig fram till den tanken, att eftersom detta var en kyrka, så måtte här väl finnas en kyrkogård. Och då han hade en kyrkogård att komma till, var han räddad. Man skulle ej kunnat bjuda honom något bättre, hvad det så än varit. Såg han en kyrkogård från vägen under sina vandringar, gick han upp till den och satt där en stund, om det än var midt i arbetsveckan.

Då han nu skulle gå ut till kyrkogården, uppstod helt plötsligt en ny svårighet. Begrafningsplatsen i Råglanda ligger nämligen icke alldeles bredvid kyrkan, som står på en stenbacke, utan på en äng litet bortom sockenstugan. Och han kunde ej komma fram till kyrkogårdsporten, utan att gå fram på en väg, utmed hvilken de kyrkobesökandes hästar stodo bundna.

Alla hästarna stodo med hufvudet djupt nere i höbuntar och hafrepåsar och tuggade så, att fodret knastrade under deras tänder. Det var ej tal om, att de kunde göra karlen något ondt, men han hade sin egen tanke om vådan af att gå förbi en sådan lång rad djur.

Två, tre gånger försökte han gå, men modet brast honom, så att han måste vända. Han var ej rädd för att hästarna skulle bita eller sparka. Det var alldeles nog, att de voro så nära, att de kunde se honom. Det var alldeles nog, att de kunde skramla med sina grimmor och skrapa i marken med hofvarna.

Ändtligen kom ett ögonblick, då alla hästarna sågo ned och riktigt tycktes äta i kapp. Då började han vandringen mellan dem. Han höll igen pälsen, så att den ej skulle fladdra ut och förråda honom, och han gick på tå, så vackert han kunde. Om en häst höjde ögonlocket och såg på honom, stannade han genast och neg. Han ville gärna vara höflig i denna stora fara, men djuren måtte väl vara rimliga och förstå, att han ej kunde buga sig, då han bar en säck järn på ryggen. Det återstod honom ingenting annat än att niga.

Han suckade mycket tungt, ty det var en svår och besvärlig sak här i lifvet, att såsom han vara rädd för alla fyrfota djur. Egentligen var han ej rädd för andra djur än getter, och för hästar och hundar och kattor skulle han ej alls varit rädd, om han endast kunnat bli säker på, att de ej voro några slags omskapade getter. Men han blef aldrig säker på den saken. Så att det var egentligen lika galet för honom, som om han hade varit rädd för alla slags fyrfotingar.

Det var inte lönt för honom att tänka på, hur stark han var, och att dessa små bondhästarna brukade vara alldeles ofarliga. Sådant kan ej den tänka på, som har fått in fruktan i själen. Det är en svår sak, fruktan, och det är tungt för den, som hon blifvit bofast hos.

Det var märkvärdigt, att han dock kom förbi hela hästraden. Det sista vägstycket tog han i två långa språng, och, då han kom in på kyrkogården, drog han igen järngrinden efter sig och ställde sig att knyta näfven åt hästarna.

– Usla, eländiga, förbannade getabockar!

Han gjorde så med alla djur, kunde ej låta bli att kalla dem alla för getabockar. Och detta var mycket dumt, ty det hade förskaffat honom själf ett namn, som han ej ville ha. Af alla han träffade blef han kallad Getabocken. Men han ville ej bli tilltalad på det sättet. Han ville, att man skulle kalla honom med hans rätta namn, men det namnet tycktes ej vara kändt af någon människa i den här trakten.

Han stod en stund vid grinden och njöt af att vara undkommen hästarna, men snart vandrade han djupare inåt kyrkogården. För hvarje kors och hvarje sten stannade han och neg. Men nu var det ej af fruktan, nu var det endast af välbehag vid att se dessa kära, gamla bekanta. Hans utseende blef med ens mildt och behagligt. Just samma kors och stenar, som han råkat så ofta förr! Hvad de voro sig lika! Hur väl han kände igen dem! Han måste säga god dag till dem.

Hvad kyrkogården behagade honom! Intet djur brukade beta där, och ingen människa brukade skämta där. Där var bäst, då där var alldeles ensamt såsom nu, men äfven då där funnos människor, brukade de ej störa honom. Han kände visserligen många vackra ängar och hagar, som skulle behagat honom ännu bättre, men där fick han aldrig vara i fred. De kunde på intet sätt jämföras med kyrkogården. Och kyrkogården var bättre än själfva skogen, ty i skogen var ödsligheten så stor, att han blef rädd för den. Här var det stilla som i skogsdjupet, men han var ej utan sällskap, här funnos sofvande människor under hvarje sten och hvarje tufva. Just så mycket sällskap, som han behöfde för att ej känna ensamhet och vantrefnad.

Han styrde genast färden fram mot den nyöppnade grafven. Han gick dit, dels därför att där stodo några skuggande träd, dels ock därför att han tyckte om sällskap. Han trodde väl, att det kunde vara möjligt, att

denne döde, som blifvit så nyss nedbäddad, vore ett bättre skydd mot ensamheten än de längesedan hänsofne.

Han nära nog böjde knä med ryggen åt den stora sandhögen på grafkanten. Han lyckades skjuta upp säcken, så att den stod stadigt på högen, och lossade de grofva läderremmar, som höllo den fast. Det var en stor dag, en fridag, han kastade till och med af sig pälsen. Med stort välbehag satte han sig på gräset så nära grafven, att de långa benen med de knäbundna strumporna och de grofva snörskorna hängde ned öfver grafkanten.

Han måste sitta stilla en rätt lång stund och hålla ögonen på kistan. Då man hade en sådan fruktan som han inom sig, kunde man aldrig vara nog försiktig. Men kistan rörde sig verkligen alls icke, det var omöjligt att misstänka, att den gömde något försåt.

Ej förr var han viss om sin sak, än han stack ned handen i sidfacket på säcken och tog fram fiol och stråke. På samma gång nickade han åt den döde nere i grafven. Eftersom han var så stilla, skulle han få höra något vackert.

Det var något mycket rart detta, det var ej många, som fingo höra honom spela. Ingen fick höra honom på de gårdar, där man brukade hetsa hundarna på honom och kallade honom Getabocken. Men det kunde hända, att man fick höra honom i en stuga, där man talade lågt och rörde sig stillsamt och ej frågade honom, om han ville köpa getskinn. På ett sådant ställe brukade han taga fram fiolen och låta höra sig. Och det var en stor utmärkelse, den största han kunde bevisa någon.

Där han satt och spelade på grafkanten, lät det alls ej illa. Han spelade ej en falsk ton, och han spelade så sakta och mildt, att det knappast kunde ha hörts till nästa graf.

Se det förnämliga i saken var, att det alls ej var dalkarlen, som kunde spela, utan det var hans fiol, som kom ihåg ett par små melodier. De kommo fram ur den, så snart han förde stråken öfver den. Det skulle kanske ej hafva betydt mycket för en annan, men för honom, som ej själf kom ihåg en enda melodi, var det den allra kostbaraste gåfva att äga en sådan fiol, som spelade af sig själf.

Medan han spelade, satt han och sken och log, liksom den, som hör ett barn pladdra och prata. Det var fiolen, som talade och talade, han bara lyssnade. Det var dock för märkvärdigt, att dessa vackra saker hördes, så snart han förde stråken öfver strängarna. Det skötte fiolen om, den visste, hur det skulle vara, och dalkarlen, han satt bara och lyssnade.

Det växte visor ur den där fiolen, som det växer gräs ur jorden. Ingen kunde förstå, hur det tillgick. Vår Herre hade lagat till det så.

Det var dalkarlens mening att sitta stilla så där hela dagen och låta de kära tonerna växa upp ur fiolen som små hvita och brokiga blomster. Han skulle spela en hel äng full med blomster, spela full en hel lång dal, en hel stor slätt.

Men hon, som låg skendöd nere i kistan, hade väl hört fiolspelet, och på henne hade det öfvat en underlig verkan. Tonerna hade kommit henne att drömma, och af det hon sett i drömmen, hade hon blifvit så upprörd, att hennes hjärta börjat klappa, hennes blod börjat strömma, och hon hade vaknat.

Nu är att märka, att allt hvad hon upplefvat, medan hon legat skendöd, de tankar hon då haft och äfven den sista drömmen, allt detta var borta och glömdt i samma stund, som hon vaknade till sitt vanliga medvetande. Hon visste icke ens, att hon låg i sin kista, utan hon trodde, att hon alltjämt låg sjuk hemma i sin säng. Hon tyckte bara, att det var underligt, att hon ännu lefde. Nyss, innan hon somnade, var hon ju midt inne i det flämtande dödsarbetet. Det borde ju ha varit ute med henne för länge sedan. Hon hade tagit farväl af fosterföräldrarna, af syskonen och af tjänstefolket. Prosten själf hade varit hos dem och gett henne

nattvarden, ty hennes fosterfar hade tyckt det vara för tungt att göra detta. För flera dagar sedan hade hon vändt sina tankar från allt jordiskt. Det var märkvärdigt, att hon ej var död.

Det förvånade henne, att det var så mörkt i rummet, där hon låg. Ljuset hade ju brunnit alla nätter förut, medan hon varit sjuk. Och så hade man låtit täcket glida af henne. Hon låg där och blef så kall som en is.

Hon reste sig något litet för att draga öfver sig täcket. Då slog hon pannan mot kistlocket och sjönk ned i kistan igen med ett litet utrop af smärta.

Hon hade stött sig tämligen hårdt och återföll genast i dvala. Hon låg lika orörlig som nyss, och det var som hade lifvet flytt bort på nytt. Dalkarlen, som hört både stöten och utropet, hade ögonblickligen lagt bort fiolen och börjat lyssna. Men det hördes ingenting vidare, ingenting alls.

Han satte sig till att spionera på kistan lika uppmärksamt, som då han först kommit. Han satt och nickade, som ville han säga ja till det han själf tänkte, nämligen att intet här på jorden är tillförlitligt. Här hade han haft en den mest tyste och förträfflige kamrat, men var han icke nu bedragen äfven på denne?

Han satt och såg på kistan, som hade han velat se rätt igenom den. Slutligen, då den fortfor att vara alldeles stilla, tog han åter upp fiolen och började spela.

Men nu ville ej fiolen. Han måtte gnida den hur mildt och smeksamt som helst, så framväxte där ej mer några melodier. Det var så sorgligt, att han var färdig att gråta. Han hade ämnat sitta stilla och höra på sin fiol hela dagen, och nu ville den ej mer.

Han förstod nog orsaken. Fiolen var orolig och rädd för det, som rört sig nere i kistan. Den hade glömt alla sina visor och tänkte endast på, hvad det kunde ha varit, som bultat på kistlocket. Det är ju så, man glömmer allting, då man är rädd.

Han förstod, att han måste lugna fiolen, om han skulle kunna få höra något vidare.

Han hade haft det så godt, bättre än på åratal. – Om det verkligen var något i kistan, som var farligt, var det då ej bäst att släppa ut det. Så skulle fiolen bli nöjd, och de vackra blommorna skulle på nytt växa upp ur den.

Han öppnade beslutsamt sin stora säck och började söka mellan knifvar, sågar och yxhammare, till dess han fann en skrufmejsel. Ögonblicket därefter var han nere i grafven och låg där på alla fyra och skrufvade locket af kistan.

Han plockade ur skruf efter skruf, till dess han ändtligen kunde resa upp locket mot grafväggen. Med detsamma gled också svetteduken från den skendödas ansikte.

Så snart den friska luften nådde henne, slog Ingrid upp ögonen. Och nu var det ju ljus omkring henne. Hon måtte ha blifvit flyttad. Nu låg hon i ett gult rum, som hade grönt tak och en stor ljuskrona i taket.

Rummet var trångt, men sängen var än mindre. Hvarför kändes det, som vore hennes armar och ben fängslade? Var det för att hon skulle hålla sig stilla i den lilla, lilla sängen?

Det var märkvärdigt, att de hade lagt henne en psalmbok under hakan. Det brukade man ju ej annat än med lik.

Mellan fingrarna hade hon en liten blombukett. Hennes fostermor hade klippt ett par kvistar ur sin blommyrten och lagt mellan hennes händer. Ingrid förvånade sig. Hvad hade det gått åt hennes fostermor?

Hon såg, att man gifvit henne en hufvudkudde med breda spetsar och ett battistlakan, som låg i fina veck. Hon var mycket nöjd, hon tyckte om att ha det fint. Men hon skulle än hellre velat ha ett varmt täcke på sig. Det kunde ju ej vara bra för en sjuk att ligga utan täcke.

Ingrid var färdig att sätta händerna till ögonen och börja gråta. Hon frös så bitterligen.

I detsamma kände hon något hårdt och svalt mot sin kind. Hon började småle, det var den gamla, röda trähästen, den trebenta Camilla, som låg bredvid henne på hufvudkudden. Lillbror, som aldrig kunde sofva någon natt, utan att ha den bredvid sig i bädden, hade nu lagt den till henne. Det var kärligt gjort af Lillbror. Ingrid fick än större lust att gråta, då hon tänkte på att Lillbror velat trösta henne med trähästen.

Men hon hann aldrig att börja gråta. Sanningen gick på en gång upp för henne. Lillbror hade gett henne trähästen, och mor hade gett henne sina hvita myrtenblommor, och psalmboken låg henne under hakan, därför att de hade trott, att hon var död.

Ingrid fattade med båda händerna i kistkanten och satte sig upp. Den lilla, smala sängen var en kista, och det lilla gula rummet var en graf. Det var alltsammans mycket svårt att förstå. Hon kunde alls ej begripa, att detta angick henne, att det var hon, som blifvit svept och nedsatt i grafven. Det var nog så, att hon låg hemma i sin säng och såg eller drömde det där andra. Det skulle väl snart visa sig, att det ej var full verklighet och att allt var på det vanliga sättet.

Med ens fann hon förklaringen på det hela. Jag har så ofta besynnerliga drömmar, tänkte hon. Detta är bara något jag ser i syne. Och hon drog en riktigt förnöjd suck. Hon lade sig till och med tillbaka i kistan. Hon var så alldeles viss om, att den var hennes egna gamla säng. Den var verkligen ej så särdeles bred, den heller.

Under hela tiden stod dalkarlen nere i grafven, just vid Ingrids fötter. Han stod endast ett par alnar från henne, men hon hade ej sett honom. Det kom sig säkerligen ej däraf, att han, så snart den döda i kistan slagit upp ögonen och börjat röra sig, sökte krypa ihop i ett hörn och göra sig osynlig. Hon hade troligtvis kunnat se honom, fastän han höll kistlocket framför sig som en skärm, om det ej ända tills nu hade legat likasom en hvit dimma öfver hennes ögon, så att hon blott sett det allra närmaste fullt tydligt. Ingrid hade ju ej ens kunnat se, att hon hade sandväggar omkring sig. Hon hade tagit solen för en stor ljuskrona och lindlöfshvalfvet för ett tak.

Den stackars dalkarlen stod och väntade, att det där, som rörde sig i kistan, skulle hinna att aflägsna sig. Det föll honom ej in annat, än att det skulle gå själfmant. Det hade ju bankat, därför att det ville komma ut. Han stod en lång stund med hufvudet bakom kistlocket i väntan, att det skulle gå. Han tittade fram, då det tycktes honom, att det borde vara borta. Men det hade ej rört sig, det låg kvar på sin hyfvelspånsbädd.

Han var ej nöjd med detta, han ville ha ett snart slut på saken. Hans fiol hade ej på länge talat så vackert som i dag, han längtade efter att åter sitta hos honom i ro.

Ingrid, som nästan hade slumrat in, hörde sig plötsligen tilltalas på sjungande dalmål.

– Det kan vara på tiden, att du stiger upp nu, tycker jag.

Så snart han sagt detta, stack han undan hufvudet. Han darrade så öfver sitt tilltag, att han var nära att tappa hela locket.

Men den hvita dimman, som legat Ingrid öfver ögonen, vek helt och hållet, då hon hörde en människa tala. Hon såg en karl stå inklämd i ett hörn vid grafändan och hålla ett kistlock framför sig. Ögonblickligen insåg hon, att hon ej kunde få lägga sig ned och tro, att detta var en drömsyn. Här var visserligen en verklighet,

som hon måste reda upp för sig. Det tycktes ovillkorligen vara så, att kistan var en kista, och grafven en graf och att själfva Ingrid för ett par minuter sedan ej varit något annat än ett svept och begrafvet lik.

För första gången blef hon verkligt förfärad för det, som hade händt henne. Ack, besinna det, hon kunde ha varit riktigt död i denna stund! Hon kunde ha varit ett fult, ruttnande lik. Hon hade blifvit nedsatt i grafven för att man skulle vräka öfver henne sand och jord, hon hade ej varit mera värd än hvilken som helst jordtorfva; hon hade varit alldeles förkastad. Maskarna hade gärna fått äta henne. Det skulle ingen ha brytt sig om.

Ingrid behöfde oändligt väl att ha en människa bredvid sig i denna stora fasa. Hon hade känt igen Getabocken nyss, då han stuckit fram hufvudet. Det var en gammal bekant på prästgården, hon var alls ej rädd för honom. Nu ville hon ha honom fram till sig. Hon brydde sig alls ej om, att han bara var en dåre. Det var i alla fall en människa, som lefde. Hon ville, att han skulle komma henne så nära att hon kunde känna, att hon hörde hemma bland de lefvande och ej bland de döda.

– Å kom för Guds skull hit till mig – sade hon med gråten i halsen. Hon satte sig upp i kistan och sträckte armarna mot honom.

Men dalkarlen hade alltjämt sin tanke för sig. Då hon så gärna ville locka fram honom, beslöt han att sätta villkor för henne.

– Jag skall komma, om du vill gå din väg – sade han.

Ingrid försökte genast lyda honom och stiga upp ur kistan, men hon låg så omsvept med lakan, att hon hade svårt för att resa sig.

– Du får komma och hjälpa mig – sade hon. Det var halft tvungen sak, och halft var det, därför att hon var så rädd för att hon ej riktigt undkommit döden. Hon måste komma nära någon, som lefde.

Han kom verkligen, trängande sig mellan kistan och grafväggen. Han lutade sig öfver henne, lyfte upp henne ur grafven och satte ned henne i gröngräset bredvid grafröppningen.

Ingrid kunde ej hjälpa, att hon slog båda armarna om hans hals, lade hufvudet mot hans axel och snyftade. Hon kunde aldrig sedan förstå, hur hon kunnat göra detta, och att hon ej varit rädd för honom. Det var dels af glädje öfver, att han var en människa, en lefvande människa, och så var det af tacksamhet öfver, att han räddat henne.

Gud, hvad skulle det ha blifvit af henne, om ej denne varit! Det var han, som hade lyft af kistlocket, som hade återfört henne till lifvet. Hon visste ju ej, hur något hade gått till, men han hade helt visst varit den, som öppnat kistan. Hvad skulle det ha blifvit af henne, om han ej gjort detta? Hon skulle ha vaknat, instängd i den svarta kistan. Hon skulle ha bultat, ropat. Hvem skulle ha hört henne, där hon låg sex fot under jorden? Ingrid vågade ej tänka på detta, hon bara gick upp i tacksamhet öfver att vara räddad. Hon måste hafva någon att tacka. Hon måste luta sitt hufvud mot en människas axel och gråta af tacksamhet.

Det var väl det märkvärdigaste af allt, som händt denna dag, att dalkarlen ej stötte bort henne. Men han hade ej något klart begrepp om att hon lefde. Han trodde, att hon var en död, och han visste, att det ej var lönt att göra en död emot. Men så snart det var möjligt, gjorde han sig fri från henne och dök ned i grafven. Han lade locket tillrätta på kistan, satte i skrufvarna, och gjorde det stadigt fast alldeles som förut. På detta sätt skulle väl kistan blifva alldeles stilla och fiolen få åter sitt lugn och sina melodier.

Under tiden satt Ingrid i gräset och sökte tänka sig för. Hon såg bortåt kyrkan och fick syn på hästar och åkdon på kyrkbacken. Hon började då förstå sammanhanget. Det var söndag, man hade begraft henne på

morgonen, och nu satt man i kyrkan.

Ingrid greps af en stor förskräckelse. Gudstjänsten kunde snart vara slut, och folket skulle komma och få se henne. Och hon hade ju rakt ingenting på sig utom ett lakan. Hon var ju nära nog blott och bar. Bevare oss väl, om så många människor skulle komma och se henne sådan. Det skulle de aldrig glömma. Det skulle hon få blygas för i hela sitt lif.

Hon undrade, hvar hon skulle få kläder. Hon tänkte ett ögonblick på att kasta öfver sig dalkarlens päls, men det föreföll henne, som skulle hon ej bli mer lik vanliga människor för den skull.

Hon vände sig raskt till den galne, som ännu arbetade med kistlocket.

– Hör du – sade hon till honom – du måste låta mig krypa i din säck.

Hon var i samma stund framme vid den stora lädersäcken, som inrymde varor för ett helt salustånd och började rifva upp den.

– Å kära, kom upp och hjälp mig!

Hon behöfde ej bedja förgäfves. Då dalkarlen såg, att hon rörde vid hans påse, kom han genast upp ur grafven.

– Rör du vid säcken, du – sade han hotande.

Ingrid tänkte ej på att han talade med hård röst, hon räknade honom alltjämt som sin bäste vän. – Å kära, kära du – sade hon – hjälp mig, så att ej människorna komma och få se mig! Töm ur de här varorna någonstans och låt mig sätta mig i säcken och bär mig hem! Å gör det, gör det! Jag är från prästgården, och den ligger endast ett litet stycke härifrån. Du vet nog, hvar den ligger.

Karlen stod och såg på henne med alldeles slö blick. Hon kunde ej veta, om han förstått ett ord af hvad hon sade.

Hon upprepade det, men han gjorde ej min af att lyda henne.

Hon började åter rifva upp saker ur säcken. Då stampade han i marken åt henne och ryckte till sig säcken.

Gud, hur skulle Ingrid kunna få honom lydig?

Bredvid henne på gräset lågo en fiol och en stråke. Hon tog upp dem, hon visste rakt ej hvarför. Hon hade väl varit så mycket med fiolspelare, att hon ej kunde tåla att se ett instrument ligga på marken.

Så snart hon rörde vid fiolen, släppte han säcken och kom och ryckte fiolen från henne.

Han tycktes bli alldeles galen öfver att hon rörde fiolen. Han såg stygg ut.

Hvad i all världen skulle hon hitta på, så att hon kom bort, innan kyrkfolket hann ut ur kyrkan?

Hon började lofva honom märkvärdiga ting, såsom man lofvar barn, då man vill ha dem snälla.

– Jag skall säga till far, att han köper ett helt dussin liar af dig. Jag skall stänga in alla hundar, då du kommer till prästgården. Jag skall be mor, att hon ger dig ett godt mål mat.

Det syntes intet tecken till, att han ville ge med sig.

Hon kom att tänka på fiolen och sade i förtviflan.

– Om du bär mig till prästgården, skall jag spela för dig.

Se dock, det for ett leende öfver hans ansikte. Det var visst, hvad han ville ha.

– Jag skall spela fiol för dig hela eftermiddagen, jag skall spela så länge du vill.

– Vill du lära fiolen nya låtar? – frågade han

– Det vill jag visst, det.

Ingrid blef i samma stund både förvånad och nedslagen. Han tog ett kraftigt tag i säcken och ryckte den till sig. Han släpade bort den öfver grafvarna, och deras penninggräs och åbrodd trycktes ned under den, som om den varit en åkervält.

Han förde den fram till en hög af torrt löf och ris och gamla blombuketter, som låg invid kyrkogårdsmuren. Där plockade han fram allt, som fanns i ränseln, och gömde det mycket väl under riset.

När den var tom, kom han tillbaka till Ingrid.

– Nu kan du stiga i – sade han.

Ingrid steg i säcken och kröp ihop på dess träbotten. Karlen spände till alla remmar lika noga, som om han haft sina vanliga varor att föra, krökte sig åter, så att han nästan böjde knä, satte armarna i hängslena, spände ett par remmar i kors öfver bröstet och reste på sig. Då han gått ett par steg, började han skratta. Han bar en säck på sin rygg, som var så lätt, att han kunnat dansa med den.

Det var ej mer än en fjärdingsväg från kyrkan till prästgården. Det var en väg, som dalkarlen kunde gå på tjugo minuter. Ingrid önskade endast, att han skulle gå den så raskt, att hon hunne hem före kyrkfolket och begrafningsgästerna. Hon kunde rakt ej fördraga, att så mycket folk skulle få se henne. Det vore bäst, om hon komme fram, medan endast hennes fostermor och pigorna voro vid gården.

Ingrid hade tagit med sig ur kistan den lilla buketten med blommor från hennes fostermors myrten. Den var hon så glad åt, att hon gång på gång kysste den. Den kom henne att tänka mildare tankar om fostermodern än någonsin förr. Men naturligtvis skulle hon tänkt milda tankar om henne i alla fall. Den, som kommer direkt ur grafven, tänker milda och ljusa tankar om allt, som lefver och rör sig på jordytan.

Nu förstod hon innerligt väl, att prästfrun måste älska de andra barnen, som voro hennes egna, mycket högre än hon kunde älska fosterdottern. Och då det var så fattigt i prästgården, att de ej hade råd att hålla barnpiga, så tycktes det henne nu helt naturligt, att hon måste passa upp på småsyskonen. Men om syskonen ej voro snälla mot henne, berodde det endast därpå att de voro vana vid, att hon var deras piga. Det var ej lätt för dem att komma ihåg, att hon blifvit upptagen i prästgården för att vara deras syster.

Och till sist berodde det alltsammans på fattigdomen. Om far någon gång finge ett annat gäll, så att han blefve prost eller kyrkoherde, så skulle nog alltsammans bli bra. Då skulle hon åter få tillbaka den första tiden, då alla hade älskat henne. Å visst skulle alltsammans en gång bli som förr! Ingrid kysste sina blommor. Mor hade kanske ej velat vara hård. Det var bara fattigdomen, som gjort henne så underligt elak.

Men nu var det för öfrigt så, att det ej mer gjorde henne något, hurudana de kommo att bli mot henne. Ingenting kunde numera bedröfva henne, ty nu ville hon alltid vara glad öfver att lefva. Och blef det svårt någon gång mer, så skulle hon bara tänka på mors myrten och Lillbrors Camilla.

Det kunde vara glädje nog att veta, all hon bars lefvande framåt vägen. I morgse hade ingen trott, att hon skulle än en gång färdas i de här krökarna och backarna. Och doftande klöfver, och små fåglar, som sjöngo, och sköna, lummiga träd, allt detta hade varit för de lefvande att glädja sig åt. Det hade alls ej varit för henne.

Men, som sagdt, det var ej lång tid, hon hade att tänka, ty om tjugo minuter var dalkarlen framme vid prästgården.

Där voro endast prästfrun och pigorna hemma, just som Ingrid hade önskat. Prästfrun hade hela förmiddagen hållit på att rusta för begrafningsmiddagen. Nu väntade hon, att de främmande skulle komma, och nu var också allting så godt som färdigt. Hon hade just varit inne i sängkammaren och pyntat sig i sin svarta klädning.

Hon såg bortåt kyrkvägen, men där syntes ännu inga åkande. Då passade hon på att gå ut i köket än en gång och smaka på rätterna.

Hon var ganska nöjd, ty allt hade lyckats väl, och det kan man ej låta bli att tycka om, äfven om man har sorg. I köket fanns endast en piga, och det var en, som kommit från prästfruns eget hem, så att hon tyckte, att hon kunde tala förtroligt med henne.

– Jag menar, du Lisa – sade hon – att hvem som helst kunde vara belåten med ett sådant graföl.

– Jag ville, att hon kunde skåda ned till jorden och se hur ni ståtar för henne – sade Lisa. – Det skulle glädja henne.

– Å sade prästfrun – åt mig blefve hon nog aldrig glad.

– Hon är död nu – sade pigan – det skall ej vara jag, som säger något om den, som knappast är kommen ned i jorden.

– Jag har ofta fått höra hårda ord af min man för hennes skull – sade fostermodern.

Det var så, att prästfrun behöfde tala med någon om den döda. Hon hade haft litet samvetskval för hennes skull, och det var därför, hon hade rustat till med en stor begrafning. Hon tyckte, att samvetskvalen gärna kunde ha vikit för allt det besvärs skull, som hon haft för begrafningen, men det hade de på intet sätt gjort. Och hennes man gick också och hade samvetskval och sade, att de ej hade låtit flickan vara som ett af deras egna barn, som de dock lofvat, då de adopterade henne. Och han sade, att det hade varit bättre, att de aldrig tagit henne, då de ej kunnat undgå att låta henne märka, att de höllo mera af de egna barnen. – Och nu behöfde fostermodern tala med någon om flickan för att få veta, om folk menade, att hon varit elak mot henne.

Hon såg, hur Lisa började mycket häftigt röra om i en gryta, som om hon hade svårt för att behärska sin harm. Det var en klok tös, som väl förstod hur hon skulle ställa sig in hos matmodern.

– Man kan tycka – började Lisa – att då man har en mor, som alltid vakar öfver en och ser till, att man skall vara hel och ren, så kunde man vilja lyda henne och vara henne till nöjes. Och då en får vara i ett godt prästhus och bli uppfostrad till bättre folk, så skulle en söka göra nytta för sig och ej bara gå och fåna och drömma. Jag kan undra nu, hur det skulle ha gått, om ej ni kommit att taga er af detta fattiga barnet. Hon hade väl strukit omkring med lindansarna då och fått dö på gatan som ett skarn.

Det kom en dalkarl gående öfver gården, en, som bar säcken på ryggen, fastän det var söndag. Han kom helt stilla in genom den öppna köksdörren och neg, då han kom in, ehuru det ej var någon, som hälsade tillbaka.

Både matmodern och pigan sågo honom, men då de märkte, hvem det var, brydde de sig ej om att afbryta samtalet.

Prästfrun var mån om att fortsätta. Hon märkte, att hon skulle få höra, just hvad hon behöfde för att lisa samvetet.

– Det är kanske så godt, att hon är borta – sade hon.

– Det skall jag säga frun – sade pigan ifrigt – att det tror jag, pastorn också tycker, eller åtminstone skall han tycka det snart nog. Det blir fred i huset nu, skall frun få se, och det kommer att glädja honom.

– Åja – sade fostermodern – jag var ju tvungen att hålla emot, jag. Det skulle alltid kostas på henne med kläder, så att det var rent galet. Han var så mån om, att hon skulle få lika mycket som de andra, så att ibland fick hon till och med mer. Och det gick åt mycket till henne, som var vuxen.

– Nu låter väl frun Greta få hennes netteldukklädning?

– Ja, antingen får Greta den, eller ock tar jag den själf.

– Inte lämnar hon mycket efter sig, stackare.

– Ingen begär, att hon skall lämna arf efter sig – sade fostermodern. – Man skulle ha varit nöjd, om man haft ett godt ord att minnas efter henne!

Detta var endast sådant tal, som man för, då man har samvetskval och vill försvara sig mot dem. Det var alls intet sådant, som fostermodern verkligen menade.

Dalkarlen bar sig åt på samma sätt, som då han kom för att sälja. En stund stod han och såg sig om i köket, sköt så med allra största säflighet säcken upp på ett bord och lossade hängslen och remmar. Därpå såg han sig om än en gång, så att han ej skulle bli öfverfallen af katt eller hund, rätade på ryggen och började öppna de två läderlocken, som voro fästade med otaliga spännen och knutar.

– Han skall inte bry sig om att ta upp säcken i dag – sade Lisa. – Det är söndag, och då vet han väl, att vi ej handla?

Men hon frågade ej stort efter, att galningen fortfor att binda upp remmarna. Hon vände sig till prästfrun. Detta var ett godt tillfälle för henne att komma i gunst.

– Jag vet ej en gång om hon var bra mot barnen? Jag hörde ofta, att det var gråt och jämmer inne på barnkammaren.

– Sådan hon var mot deras mor, sådan var hon mot dem – sade prästfrun – men nu gråta de öfver, att hon är död, förstås.

– De veta inte sitt eget bästa – sade pigan – men frun kan vara viss, att om en månad gråter ingen mer för hennes skull.

I detsamma vände sig båda två från spisen och sågo bort mot bordet, där dalkarlen stod och öppnade den stora säcken. De hade hört något ovant, något likt en suck eller en snyftning. Karlen slog just upp innerlocket, och ur säcken höjde sig den nyss begrafda fosterdottern, just sådan, som då de lagt ned henne i kistan.

Men hon var ej alldeles lik sig heller. Hon var långt mera död nu, så att säga, än då de lade ned henne. Då hade hon ännu haft nästan samma färg som i lifvet, nu var hon gastgrå i ansiktet, blåsvart om läpparna, och

ögonen voro hemskt insjunkna.

Hon sade ingenting, men stor förtviflan stod att läsa i hennes ansikte, och myrtenbuketten, som hon fått af fostermodern, sträckte hon mot henne i förebrående vädjan.

Det var ej en syn, som människor kunde uthärda. Fostermodern svimmade med ens, pigan stod stilla ett ögonblick, såg på dottern och på modern, därpå satte hon händerna för ögonen och sprang in i kökskammaren, som hon väl stängde. – Nej – sade hon – det är ej till mig, hon har ärende, det behöfver jag ej vara med om.

Men Ingrid vände sig till dalkarlen.

– Stäng till om mig och bär mig härifrån! Hör du! Hör du! Bär mig härifrån! Bär mig dit, där du tog mig!

Det råkade så till, att dalkarlen kom att se ut. Det körde en lång rad af vagnar och kärror uppåt allén och in på gården. Jaså, jaså, då ville han ej stanna här. Det där tyckte han alls ej om.

Ingrid kröp ihop på botten af säcken, frågade ej mer efter något, utan bara snyftade. Klaffar och lock blefvo stängda om henne, och hon blef åter upplyftad på ryggen och bortburen. De, som kommo till grafölet, skrattade godt åt Getabocken, som skyndade bort och neg och neg för hvarje häst, som han mötte.

V.

Mor Anna Stina var en gammal kvinna, som bodde långt inne i skogen. Hon brukade komma som hjälp till prästgården, kom ned utför backarna liksom själfkallad, då det skulle bakas eller tvättas. Det var en snäll och klok gammal en, och de voro goda vänner, hon och Ingrid. Så snart flickan kunde tänka en tanke, beslöt hon att söka hjälp hos henne.

– Hör – sade hon till dalkarlen – då du kommer upp till landsvägen, skall du vika af inåt skogen. Gå så framåt, tills du kommer till ett led, där skall du taga af till vänster. Så går du återigen framåt, tills du kommer till den stora sandgropen. Därifrån kan du se en stuga, och dit skall du bära mig, och där skall jag spela för dig.

Den skar henne i öronen, den korta och kärfva ton, hon tog, då hon befallde honom. Hon måste ju tala så för att bli lydd, det gick ej an på annat sätt. Men hon var just den rätta till att befalla öfver en annan människa, hon, som inte en gång hade rätt att lefva!

Hon kunde aldrig känna sig ha rätt att lefva efter detta. Det var häri det förskräckliga låg i det, som händt henne. Där hade hon gått i prästgården i sex år och inte kunnat göra sig så pass omtyckt, att de önskade henne kvar i lifvet. Och den, som ingen älskar, har ej rätt att lefva.

Hon skulle ej kunna säga, hur hon visste, att det förhöll sig så, men det var väl självklart. Hon visste det därpå, att allt sedan hon hört, att de ej tyckte om henne, hade det kommit en järnhand, som fattade om hjärtat och tryckte ihop det för att tvinga det att stanna. Ja, det var rent af självfva lifvet, som stängts för henne. Och i samma ögonblick, som hon kommit tillbaka från döden och känt lifslusten brinna högt och dristigt inom sig, hade just det, som ger en lof att vara till, blifvit ryckt bort ifrån henne.

Det var värre än en dödsdom. Det var mycket grymmare än en vanlig dödsdom. Hon visste, hvad det var likt. Det var så, som då man fällde träd, ej på det vanliga sättet, då man bara högg af stammen, utan då man högg af dem rötterna och lät dem stå kvar i jorden för att självdö. Där står trädet och förstår ej, hvarför det ej mer får näring och saft. Det kämpar och sträfvar för att lefva, men bladen bli allt mindre, det skjuter inga

nya skott, barken skrumpnar bort. Och det måste dö, därför att det blifvit skildt från lifskällan. Så är det, det måste dö.

Ändtligen satte dalkarlen ned säcken på stenhällen utanför en liten stuga, som stod midt i den vilda skogen.

Stugdörren var stängd, men så snart Ingrid kommit upp ur säcken, letade hon fram nyckeln under dörrbrädet, öppnade och steg in.

Ingrid kände noga stugan och allt, som fanns där. Det var ej första gången, hon kommit dit för att få tröst. Det var ej första gången hon kommit upp till gamla Anna Stina och berättat, att hon ej kunde stå ut därhemma, att fostermodern var så hård mot henne, att hon ej ville vända åter till prästgården.

Men hvarje gång hon kommit hade gumman talat förstånd med henne och lugnat henne. Hon hade kokat henne ett förfärligt kaffe, där det ej funnits en enda böna, utan bara ärter och cikoria, men som ändå hade satt mod i henne. Och till sist hade hon fått henne att skratta åt alltsammans och lifvat upp henne så, att hon dansat vals utför skogsbackarna under hemvägen.

Om också mor Anna Stina hade varit hemma och kokat sitt förfärliga kaffe, hade det väl ej hjälpt Ingrid den här gången. Men gumman var nere i prästgården på flickans begrafning, ty prästfrun hade ej glömt att bjuda någon af dem, som dottern tyckt om. Det hade väl också kommit sig af hennes samvetskval.

Men inne i gamla Annas stuga var allting sig likt. Och då Ingrid såg soffan med trälocket och det blankskurade bordet och katten och kaffekokarn, då kände hon sig visserligen ej alls tröstad eller uppmuntrad, men hon förstod, att hon befann sig på en plats, där hon kunde ge fritt lopp åt sin sorg.

Det var en lisa, att här behöfde hon ej tänka på annat än att gråta och jämra sig.

Hon gick genast fram till soffan, kastade sig ned på trälocket och låg där och grät, hon visste inte hur länge.

Dalkarlen satt utanför på stenhällen, han ville ej gärna gå in i stugan för kattens skull. Han väntade, att Ingrid skulle komma dit ut och spela för honom. Han hade tagit fram fiolen för länge sedan. Då hon dröjde att komma, började han själf att spela.

Han spelade mildt och svagt, som han brukade. Det var med knapp nöd fiolspelet hördes in till flickan.

Ingrid kände den ena rysningen efter den andra ila genom kroppen. Det var så hon känt det, då hon blifvit sjuk. Hon tänkte, att hon skulle bli sjuk på nytt. Det vore väl också det bästa, om febern nu ville ta henne och döda henne riktigt.

Då fiolspelet hördes in till henne, satte hon sig upp och såg sig omkring med förvildade ögon. Hvem spelade? Var det hennes student? Hade han ändtligen kommit nu?

Hon förstod dock genast, att det måste vara dalkarlen, och hon lade sig ned igen med en suck.

Hon kunde alls ej följa med, hvad som spelades. Men så snart hon slöt ögonen, tog fiolen röst af studenten. Hon hörde också, hvad han sade; han talade till hennes fostermor och försvarade Ingrid. Han talade lika vackert, som han talat till herr och fru Blomgren. Ingrid behöfde så mycken kärlek, sade han. Det var detta, hon hade saknat. Det var därför, hon ej alltid skött sina sysslor, utan låtit drömmarna förströ sig. Men ingen kunde begripa, hur hon skulle kunna sträfva och slita för den, som älskade henne. För den skulle hon bära sorg och sjukdom och förakt och fattigdom. För den skulle hon bli stark som en jätte och tålig som en slaf.

Ingrid hörde tydligt, hur han talade, och det föll lugn öfver henne. Javisst var det sant. Om bara fostermodern älskat henne, skulle hon fått se, hvad Ingrid dugt till. Men då hon ej tyckt om henne, så hade

Ingrid varit slagen med vanmakt. Ja visst var det sant.

Feberrysningarna märkte hon ej till vidare. Hon låg bara och hörde på, hur studenten talade.

Hon sof väl ibland, ty hon tyckte sig gång på gång ligga i grafven, och då var det alltid studenten, som kom och lyfte upp henne ur kistan. Hon låg och tvistade med honom om detta. – Nu då jag drömmer, är det du, som kommer, – sade hon.

– Det är alltid jag, som kommer och hjälper dig, Ingrid, – sade han. – Det vet du väl. Jag lyfter dig ur grafven, jag bär dig på mina axlar, jag spelar dig till ro. Det är alltid jag.

Det, som gång på gång störde henne och väckte henne, var, att hon skulle upp och spela för dalkarlen. Hon reste sig flera gånger för att göra det, men hon orkade ej.

Så snart hon sjönk ned på soffan, drömde hon. Hon satt hopkrupen i säcken, och studenten bar henne genom skogen. Det var alltid han.

– Men det var inte du, – sade hon till honom.

– Visst var det jag, – sade han och smålog åt hennes motsägelser. – Du har ju gått och tänkt på mig hvar dag i alla dessa år, då kan du väl förstå, att jag ej kunde låta bli att hjälpa dig i en så stor fara.

Det fann hon ju vara alldeles självklart, och så började hon inse, att han hade rätt, och att det var han.

Men det var en så oändlig sällhet i detta, att hon vaknade på nytt. Då låg kärleken och skälfde i hela hennes varelse. Den kunde ej ha varit mer verklig, om hon hade sett och talat med den allra käraste.

– Hvarför kommer han aldrig i lifvet? – sade hon halfhögt. – Hvarför kommer han endast i mina drömmar?

Hon vågade ej röra sig. Då skulle kärlekskänslan flyga sin kos. Det var, som om en skygg fågel hade satt sig på hennes skuldra, och hon var rädd att skrämma den.

Om hon rörde sig, då skulle fågeln flyga, och sorgen få makt med henne.

Då hon ändtligen vaknade riktigt, var det svag skymning inne i stugan. Hon måtte alltså ha sofvit hela eftermiddagen och kvällen. Vid den här tiden skymde det ej, förrän efter klockan tio.

Det var också slut med fiolspelet, dalkarlen hade väl gått sin väg.

Mor Anna Stina var ej kommen än. Hon ämnade visst stanna borta hela natten.

Det gjorde ej flickan något, hon hade ej lust för något annat än att lägga sig ned och sofva igen. Hon var rädd för all den sorg och förtviflan, som föll öfver henne så fort hon vaknade.

Men så fick hon en ny sak att fundera på. Hvem hade stängt dörren, hvem hade bredt öfver henne mor Anna Stinas stora schal och hvem hade lagt ett stycke hårdt bröd bredvid henne på soffan?

Hade han gjort allt detta för henne, han Getabocken?

Ett ögonblick tyckte hon sig se dröm och lif stå bredvid hvarandra och täfla om att trösta henne. Och drömmen stod solig och leende och öste ut öfver henne kärlekens lycksalighet för att uppmuntra henne. Men också det fattiga, sträfva, hårda lifvet kom med en liten skärf af vänlighet för att visa, att det ej menade så illa med henne, som det nyss sett ut.

VI.

Ingrid och mor Anna Stina kommo gående genom mörka skogen. De hade vandrat i fyra dagar och sofvit tre nätter i säterstugor. Ingrid var trött och förbi, ansiktet var genomskinligt blekt, ögonen voro insjunkna och glänste af feber. Gumman Anna Stina kastade då och då i smyg en orolig blick på henne och bad Gud, att han skulle hålla uppe flickans krafter, så att hon ej måtte sjunka ned och dö på en mosstufva. Stundom kunde ej gumman låta bli att se sig tillbaka med en skygg blick. Hon hade en otrygg förnimmelse af att gamle far Död kom smygande efter dem genom skogen för att taga igen henne, som både med gudsord och mullkastning blifvit förmäld med honom.

Gumman Anna Stina var liten och bred med ett stort, fyrkantigt ansikte, som såg så klokt ut, att det blef vackert af det. Hon var inte vidskeplig, hon bodde ensam midt i skogen utan att frukta hvarken troll eller rå, men där hon gick bredvid Ingrid, kände hon, så visst som hade någon sagt henne det, att hon gick bredvid en, som inte hörde denna världen till. Det hade hon fått för sig genast hon funnit henne i sin stuga på måndagsmorgonen.

Hon hade ej kommit hem på söndagskvällen, ty nere i prästgården hade prästfrun blifvit farligt sjuk, och mor Anna Stina, som hade god hand med sjuka, hade stannat för att vaka öfver henne. Hela natten hade hon hört prästfrun yra om att Ingrid visat sig, men det hade gumman ej trott på.

Och då hon ändtligen kommit hem och fått se flickan, ville gumman genast gå tillbaka ned till prästgården och tala om för dem, att det ej varit ett spöke de sett, men då hon talat därom hade Ingrid blifvit sådan, att hon ej vågat. Lifvet hade nästan fladdrat bort från henne, som lågan från ett ljus, som håller på att slockna i starkt drag. Hon kunde ha dött lika lätt som en burfågel. Döden gick på rof efter flickan, det var bara att akta henne och fara varsamt fram, om hon skulle bli vid lif.

Gumman visste, som sagdt, knappast riktigt, om Ingrid ej bara var en gengångare, så litet lif tycktes hon äga. Hon lade alldeles åsido att tala förstånd med henne, det var bara att lyda henne i det, att hon ej ville, att någon skulle få veta, att hon lefde. Och så försökte gumman ställa, så klokt hon kunde. Hon hade en syster, som tjänade som hushållerska på ett stort ställe i Dalarna, och hon beslöt att gå med Ingrid till henne och förmå syster Stafva att ge flickan en plats på herrgården. Ingrid fick nöja sig med att bli en ringa tjänsteflicka. Det var ingen annan råd.

De voro nu på väg till den där herrgården. Mor Anna Stina kände trakten så väl, att de alls ej behöft gå landsvägen, utan endast trampat ödsliga skogsstigar. Men så hade de äfven farit illa med sig. Deras skor voro snedgångna och slitna, deras klädningskjolar smutsiga och kantstötta. En liten ilsken grankvist hade gjort en lång rispa i Ingrids tröjärm.

På aftonen den fjärde dagen kommo de ut på en skogsbacke, hvarifrån de kunde se ned i en djup dal. Nere i daldjupet låg en sjö och nära sjöstranden befann sig en hög ö, på hvilken en hvit herrgård reste sig. Då mor Anna Stina såg herrgården, sade hon, att den hette Munkhyttan, och att det var där hennes syster tjänade.

Däruppe i skogsbacken sökte de göra sig fina. De knöto om hufvuddukarna, torkade skorna med mossa och tvättade sig i en skogsbäck. Och mor Anna Stina sökte lägga ett veck på Ingrids tröjärm, så att ej rispan skulle synas.

Gumman suckade, då hon såg på Ingrid och blef rent hopplös. Det var ej bara det, att hon såg besynnerlig ut i de kläder hon fått låna af gumman, och som alls ej ville passa henne. Men syster Stafva skulle väl aldrig vilja taga henne i sin tjänst, så svag som hon såg ut. Det var som att städja en vindfläkt. Flickan kunde ej göra mer nytta än en sjuk fjäril.

Så snart de voro färdiga, gingo de vidare utför berget ned mot sjön. Det var bara korta sträckan väg. Så kommo de in på herrgårdsområdet.

Jo, det var en herregård!

Där lågo stora vansköttta åkrar, hvilka skogen höll på att växa ned i och fylla med träd. Där var bron, som förde öfver till ön, så skral, att de trodde, att den knappast skulle hålla, tills de gått öfver den. Där var allén, som från bron ledde upp till boningshuset gräsbevuxen som en vall, och där låg ett nedblåst träd kvar tvärs öfver vägen.

Där var vackert tillräckligt uppe på ön, så vackert att där väl kunnat ligga ett slott. Men i trädgården fanns ej en planterad blomma, och i den stora parken kväfde träden ut hvarandra, och svarta snokar slingrade fram på de gröna, dyiga vägarna.

Mor Anna Stina blef orolig, då hon märkte förfallet och gick och mumlade för sig själf. – Hur kommer detta sig? Är syster Stafva död? Låter hon det se ut på detta sätt? Annat var det för tretti år se'n, då jag sist var här. Hvad i Herrans namn går åt Stafva? Hon kunde ej tänka sig att det kunde finnas sådan oordning på ett ställe, där Stafva fanns.

Ingrid kom sakta och motvilligt efter henne. I samma stund hon satte foten på bron, hade hon märkt, att de ej bara voro två, som gingo där, utan tre.

Det var någon, som kommit emot henne där, och sedan vändt om och följt med henne.

Ingrid hörde inga steg, men den där, som följde dem skymtade fram alldeles bredvid henne. Hon kunde se, att där var någon.

Hon blef förfärligt skrämd, ämnade bedja mor Anna Stina vända, ämnade säga, att här var allting så förtrolladt, att hon ej vågade gå vidare. Men innan hon hann säga något, kom den där främmande alldeles intill henne, och hon kände igen honom.

Han hade skymtat fram helt otydligt förut, nu blef han så synbar, att hon kunde se, att det var han, han studenten.

Då var det ej mer spökaktigt och hemskt för henne, att han gick där. Det var bara härligt och högtidligt, att han kom och mötte henne. Det var, som hade han varit den, som fört hit henne och nu velat visa henne detta genom att komma och hälsa på henne.

Han gick med henne öfver bron, genom allén och ända upp till boningshuset.

Hon kunde ej låta bli att oupphörligen vända hufvudet åt vänster sida. Där var det hon såg hans ansikte skymta fram, alldeles bredvid hennes kind. Hon såg knappast ett ansikte heller, bara ett outsägligt vackert leende, som kom smeksamt nära henne. Men vände hon hufvudet helt mot det för att se det riktigt, så fanns det där ej. Nej, det var ingenting, som kunde låta se sig så där tydligt. Men så snart hon såg rakt fram igen, skymtade det fram, alldeles bredvid henne.

Han, som följde henne, talade ej. Han gjorde ingenting annat än log, men det var nog för henne. Det var väl alldeles nog för att visa henne, att det fanns en i världen, som höll fast vid henne med öm kärlek.

Hon kände hans närvaro som något så verkligt, att den alldeles öfvertygade henne om att han beskyddade henne och vakade öfver henne. Och för detta ljufva medvetande vek all den förtviflan, som hennes fostermors hårda ord hade väckt hos henne.

Ingrid kände sig återgifven åt lifvet på nytt. Hon hade rätt att lefva, eftersom någon älskade henne.

Och sålunda kom det sig, att hon kom in i köket på Munkhyttan med en skär rodnad på kinden och med en strålande glans i blicken. Helt spröd och vek och genomskinlig, men så vacker, som en nyutslagen ros.

Hon gick alltjämt i en dröm och visste ej mycket om hvar hon befann sig, men det, som förvånade henne så mycket, att det höll på att väcka henne, var, att borta vid spiseln stod en ny mor Anna Stina. Stod där liten och bred med stort, fyrkantigt ansikte just som den andra. Men hvarför var hon så fin i hvit mössa, knuten med band under hakan och i svart bombasängs-klädning. Ingrid var så svindlande oklar i hufvudet, att en lång stund gick innan hon förstod, att detta måste vara jungfru Stafva.

Hon kände mor Anna Stinas oroliga blickar riktade på sig och försökte rycka upp sig till att hälsa. Men hon kunde ej fästa någon vikt vid annat, än att han kommit till henne.

Innanför köket fanns ett litet, litet rum med blårutiga öfverdrag. Dit fördes de in, och jungfru Stafva gaf dem mat och kaffe.

Mor Anna Stina började genast tala om deras ärende. Hon talade mycket länge, sade, att hon visste, att hennes syster hade sådant anseende hos hennes nåd bergsrådinnan, att hon hade sig anförtrodt att välja tjänare på gården. Jungfru Stafva svarade intet, men Ingrid fick en blick, som sade så mycket, som att hon ej skulle fått ett sådant förtroende, om hon valt tjänstefolk, som liknat henne.

Mor Anna Stina berömde Ingrid och sade, att hon var en bra flicka. Hon hade hittills haft tjänst i en prästgård, men nu, sedan hon blifvit vuxen, hade hon fått lust att lära något riktigt, och då hade mor Anna Stina velat föra henne till en, som kunde lära henne mera än någon hon visste.

Jungfru Stafva svarade ej heller något på detta. Men hennes blickar dolde ej, att hon nu undrade öfver att den, som hade haft plats i en prästgård, ej hade egna kläder, utan måste låna gumman Anna Stinas.

Gumman började tala om hur hon hade det, hur hon satt ensam i skogen, öfvergifven af alla sina egna. Och så hade denna tösungen kommit springande uppför backarna mången kväll och mången tidig morgon för att titta till henne. Därför hade hon nu tänkt och hoppats, att hon en gång skulle kunna ställa så för henne, att hon fick det bra.

Jungfru Stafva sade nu, att det var synd att de gått så långt för att få plats. Om flickan vore bra, så kunde hon väl få tjäna på en herrgård i deras hemtrakt.

Nu förstod mor Anna Stina, att hennes sak stod illa och tog därför i med höga ord. – Här har du suttit i stor bekvämlighet och välmåga, du Stafva, i all din tid, och jag har kämpat mig fram i stor fattigdom. Men aldrig har jag bedt dig om något förr än i dag. Och nu vill du låta mig gå bort från dig som en tiggarkäring, som man ger ett mål mat och ingenting mer.

Jungfru Stafva smålog litet, så sade hon: – Syster Anna Stina, du talar ej sanning med mig. Jag är också från Råglanda, och jag skulle just vilja veta, i hvilken bondstuga i den socknen det växer sådana ögon och ett sådant ansikte.

Och hon pekade på Ingrid och fortsatte. – Det förstår jag, Anna Stina, att du kan vilja hjälpa den, som ser så ut, men det förstår jag ej, att du tror, att din syster Stafva blifvit så svag till förståndet, att du kan komma och ljuga för henne.

Mor Anna Stina blef så skrämd vid detta, att hon ingenting kunde säga, men Ingrid beslöt att förtro sig åt gumman och började genast med sin låga, vackra röst berätta sin historia.

Och knappast hade Ingrid med ett par ord berättat om hur hon legat i grafven och hur dalkarlen kom och räddade henne, förrän gamla jungfru Stafva rodnade och hastigt böjde sig framåt för att dölja detta. Det hade endast varat ett ögonblick, men det måtte dock ha betydt något godt, ty hon såg vänlig ut allt sedan.

Snart började hon också fråga mycket omständliga frågor om alltsammans, framförallt ville hon hafva reda på dåren, om Ingrid ej varit rädd för honom. – Ånej han var ej farlig alls. Inte var han tokig, sade Ingrid, han kunde både köpa och sälja. Han var endast förskrämd.

Ingrid tyckte det var hårdast att behöfva berätta hvad hon hört fostermodern säga. Men hon talade om det alldeles uppriktigt, fast hon hade gråten i halsen.

Jungfru Stafva gick då fram till henne, sköt tillbaka hennes hufvudduk och såg henne in i ögonen. Så klappade hon henne litet på kinden. – Hoppa öfver det där om mamsell vill – sade hon. – Det behöfver jag inte veta.

– Ja nu får min syster och mamsell Ingrid ursäkta – sade hon därpå – men jag måste bära in kaffe till hennes nåd. Jag kommer snart tillbaka och hör fortsättningen.

Då hon kom åter, sade hon, att hon berättat för bergsrådinnan om den unga flickan, som legat i grafven. Och nu ville hennes fru se henne.

De blefvo förda uppför trappan till öfvervåningen och in i hennes nåd bergsrådinnans lilla salong.

Mor Anna Stina stannade nere vid dörren i det fina rummet, men Ingrid kände sig ej blyg. Hon gick genast fram till den gamla frun och fattade hennes hand. Hon hade kunnat vara blyg för andra, som sett långt mindre förnäma ut, men hon var ej blyg här i huset. Hon bara kände en oändlig lycka öfver att vara kommen hit.

– Och detta är lilla vännen, som varit begrafven – sade bergsrådinnan och nickade vänligt till henne. – Vill nu lilla vännen vara snäll och berätta mig sin historia? Jag sitter här så ensam och hör ingenting, skall hon veta.

Och Ingrid började på nytt att berätta. Men hon hade ej hunnit långt, innan hon blef afbruten. Hennes nåd gjorde alldeles som jungfru Stafva. Hon steg upp, sköt tillbaka hufvudduken och såg henne in i ögonen. – Ja, ja – sade hennes nåd, talande för sig själf. – Jag kan förstå detta. Jag kan förstå, att han lydde de ögonen.

För första gången i sitt lif, blef nu Ingrid berömd för sitt mod. Bergsrådinnan tyckte, att hon varit mycket modig, som vågat anförtro sig åt en dåre.

Hon hade nog varit rädd, sade hon, men hon hade varit ändå mer rädd för att människor skulle fått se henne, sådan som hon då såg ut. Och han var ej farlig, han var nästan klok, och han var så snäll.

Hennes nåd ville veta hvad han hette, men det visste ej Ingrid. Hon hade intet annat namn hört än Getabocken.

Flera gånger frågade bergsrådinnan hur han brukade bära sig åt, då han kom för att sälja. Och hade hon ej skrattat åt honom och tyckte hon ej att han såg förfärlig ut, han Getabocken? Det var något märkvärdigt i att höra hennes nåd säga ordet Getabocken. Hon sade det med oändlig bitterhet och dock sade hon om det gång på gång.

Nej, det tyckte ej Ingrid. Och hon skrattade ej åt olyckliga.

Bergsrådinnan såg mera mild ut än orden föllo sig. – Lilla vännen måtte verkligen förstå sig på dårar – sade

hon. – Det är en stor gåfva. De flesta äro rädda för sådana stackars människor.

Hon hade hört Ingrid till slut och satt och grubblade. – Då nu lilla vännen ej har något annat hem – sade hon – så bjuder jag henne att stanna kvar hos mig. Jag sitter här ensam, gammal gumma, och hon skall vara mitt sällskap, och jag skall sörja för att hon får allt hon behöfver. Är lilla vännen nöjd med detta?

– Det kan komma en tid – fortfor hennes nåd då vi måste underrätta lilla vännens föräldrar om att hon lefver, men till en början skall allt få vara, som det är, så att lilla vännen hinner lugna sig. Och lilla vännen skall kalla mig tant, men hvad skall jag kalla lilla vännen?

– Ingrid, Ingrid Berg.

– Ingrid – sade hennes nåd eftersinnande. – Jag skulle hellre vilja kalla dig något annat. Så snart du kom in här med dina stjärnögon, tänkte jag, att du borde heta Mignon.

Då flickan nu förstod, att hon här skulle finna ett verkligt hem, blef det en ny bekräftelse för henne, att hon på något öfvernaturligt sätt blifvit hitförd. Och hon hviskade ett tack till sin osynlige beskyddare, innan hon gick för att tacka bergsrådinnan, jungfru Stafva, mor Anna Stina.

Ingrid låg i himmelssäng, gungade på bolsterbädd, som var halfannan aln hög, hade tumsbred hålsöm på lakanet, och sidentäcke utsydt i svenska kronor och franska liljor. Sängen var bred, så att hon kunde ligga hur hon behagade, både längsefter och tvärsöfver, och så hög, att hon gick upp till den på två trappsteg. Högt uppe vid taket satt en amorin och fällde ned brokiga sparlakan öfver henne, och nere på sängstolparna sutto andra amoriner och lyfte upp dem i festoner.

I samma rum, där sängen stod, fanns en gammal utsvängd byrå, inlagd med citronträd, och ur den fick Ingrid plocka fram så mycket hvitt doftande linne, som hon behagade. Där fanns äfven ett skåp med många vackra och färgrika siden och musslinsklädningar, som bara hängde och undrade på hvilken af dem hon skulle behaga taga på sig.

Då hon vaknade om morgonen, stod bredvid henne en kaffebricka, som lyste af silfver och gammalt ostindiskt porslin. Och hvarje morgon borrade hon sina små, hvita tänder djupt in i fint, hvitt hvetebröd och härlig mandelbakelse. Hvarje dag klädde hon sig i en lätt musslinsklädning med bakknuten fichu. Hennes hår blef högt uppsatt i nacken, men rundt om pannan hade hon en krans af tunna korkskrufslockar.

På väggen mellan fönstren hade hon en spegel med smalt glas och bred ram, där hon kunde se på sig själf och nicka åt bilden och fråga: – Är det du, är det verkligen du? Hur har du kommit hit?

Om dagarna, då Ingrid lämnat rummet med himmelssängen, brukade hon sitta i den fina salongen och sy tambursöm eller måla på siden, och då hon tröttnade på detta, knäppte hon på gitarr och sjöng små visor, samt språkade med bergsrådinnan, som lärde henne tala franska och gjorde sig ett nöje af att uppfostra henne till en fin dam.

Men ett förtrolladt slott var det hon kommit till. Det hade hon svårt för att komma ifrån. Hon hade tyckt så från första stund, och det kom alltid tillbaka till henne.

Ingen människa kom dit, och ingen for därifrån. I det stora huset höllos endast ett par rum vid makt. I de andra kom ingen. Ingen gick ut i trädgården, ingen skötte den. På gården funnos bara en dräng och en gammal gubbe, som högg ved. Och jungfru Stafva hade endast två pigor, som hjälpte henne i köket och ladugården.

Men det var alltid fin mat på bordet, och hennes nåd och Ingrid blefvo alltid uppassade och klädda som fina och förnäma damer.

Var det nu intet annat, som frodades på den gamla gården, nog var den en plats med god jordmån för drömmar. Och blefvo inga andra växter vårdade där, så nog var Ingrid den, som skötte om sina drömrosor. De växte omkring henne, så snart hon hade en ensam stund. Då tyckte hon, att röda drömrosor bildade en tronhimmel öfver henne.

Rundt om ön, där träden lutade ned mot vattnet och sände långa grenar utåt vassen och där buskar och höga träd frodades, fanns en stig, där Ingrid brukade gå. Det var underligt för henne att se träden fullristade med bokstäfver, att se gamla bänkar och hvilplatser, och ett par fallfärdiga paviljonger, så murkna, att hon ej vågade beträda dem.

Tänk, att det här funnits människor, att här funnits lif och svärmeri och kärlek, att här ej alltid varit ett förtrolladt slott!

Härnere var förtrollningen allra starkast. Här kom det där ansiktet med leendet till henne. Här kunde hon gå och tacka honom, studenten, därför att han låtit henne komma hit, där hon var så lycklig, där de älskade henne och kommo henne att glömma hur hårda andra varit mot henne.

Om det ej varit han, som styrt om det så, hade det varit omöjligt, att hon fått stanna här, alldeles omöjligt.

Hon visste väl att det måste vara han. Hon hade aldrig förr haft sådana vilda tankar, hon hade alltid tänkt på honom, men aldrig hade hon känt, att han var henne nära, att han tagit vård om henne.

Det enda hon undrade öfver var, när han själf skulle komma, ty komma skulle han nog. Det var ingen möjlighet, att han ej skulle komma hit. I de här alléerna hade han glömt kvar en del af sin själ.

Sommaren gick och hösten med. Det led hän mot jul.

– Mamsell Ingrid – sade jungfru Stafva en dag med en viss hemlighetsfullhet. – Jag tycker, att mamsell måste veta, att unge herrn, som äger den här gården, kommer hem till jul. Åtminstone brukar han det – tillade hon suckande.

– Och hennes nåd, som aldrig nämnt, att hon har en son – sade Ingrid.

Men hon kände just ingen förvåning. Hon skulle snarare velat svara, att hon vetat detta hela tiden.

– Ingen har nämnt något om honom för mamsell Ingrid – sade jungfru Stafva – ty hennes nåd har förbjudit oss att tala om honom.

Och så ville ej jungfru Stafva säga något vidare.

Ingrid ville ej heller fråga mer. Hon var skygg nu för att få veta något riktigt säkert. Hon hade spänt upp sina förhoppningar så högt, att hon var rädd själf, att de skulle brista. Sanningen kunde vara rar att få veta, men den kunde ock vara bitter och föröda alla de sköna drömmarna.

Men efter detta var han omkring henne natt och dag. Det var knappt tid för henne att tala med någon annan. Hon måste ständigt vara med honom.

En dag märkte hon, att de skottat snön ur allén. Hon blef nästan rädd. Skulle han komma nu?

Dagen därpå satt hennes nåd framme vid fönstret allt från morgonen och såg nedåt vägen. Ingrid satte sig längre inåt rummet. Hon vågade ej sitta vid fönstret för oros skull.

– Vet Ingrid hvem jag väntar i dag? – frågade bergsrådinnan plötsligt.

Flickan nickade, hon vågade ej lita på rösten och tala.

– Har jungfru Stafva sagt dig att min son är besynnerlig?

Ingrid skakade på hufvudet.

– Han är mycket besynnerlig – – han – – Jag kan ej tala om det, jag kan ej. – – – Du får se själf. –

Det lät hjärtslitande. – Ingrid blef också hemskt uppskakad. Hvad var det här på gården, som gjorde allt så besynnerligt? Var det något förfärligt, som hon ej visste? Voro sonen och bergsrådinnan ovänner? Hvad var det, hvad var det?

Ena stunden stormande glad, ena stunden i en hel frossa af tvifvel! Hon fick dra fram hela raden af syner för att åter känna, att det måste vara han, som kom.

Hon kunde ju alls ej säga hvarför hon så säkert trodde, att han just skulle vara sonen här i huset. Han kunde väl ock vara en annan för allt hon visste. Å Gud, hvad det var svårt, att hon aldrig hört hans namn!

Det blef en lång dag. De sutto i en enda tyst väntan till aftonen.

Då kom drängen körande med ett lass julved, och hästen stod kvar på gården, då veden togs af lasset.

– Ingrid – sade hennes nåd, häftigt befallande – spring ned och säg till Anders, att han kör bort med hästen. Genast, genast!

Flickan sprang utför trappan och kom ned på verandan. Men kommen dit, glömde hon att ropa på drängen. Just bakom lasset såg hon en lång karl i hvit päls med stor säck på ryggen. Hon behöfde ej se hur han stannade och neg och neg för att känna igen honom.

– Men, men – hon förde handen till pannan och andades djupt. Hur skulle hon någonsin kunna reda ut detta? Var det för den där karlens skull hennes nåd skickat ned henne? Och drängen, hvarför förde han undan hästen med sådan brådska? Och hvarför tog han af mössan och hälsade? Hvad hade de att göra med dåren här på gården?

Så kom sanningen öfver Ingrid, kom slående och förödande, så att hon kunnat skrika. Det var ej den älskade, som vakat öfver henne. Den där dåren var det. Hon hade fått stanna här, därför att hon talat väl om honom. För att hans mor velat fullborda en god gärning, som han börjat!

Den där Getabocken, han var unge herrn.

Men till henne skulle ingen komma, ingen hade fört henne, ingen hade väntat henne. Det var drömmar, hugskott, synvilla.

Å, hvad detta var bittert! Om hon bara aldrig väntat honom!

Men på natten, då Ingrid låg i himmelssäng under brokiga sparlakan, drömde hon gång på gång, att hon såg studenten komma hem. – Det var ej du, som kom – sade hon då. – Visst var det jag – svarade han henne. Och i drömmen trodde hon honom.

VII.

Det var en dag i veckan efter jul. Ingrid satt vid fönstret i lilla salongen och sydde tambursöm. Hennes nåd satt i soffan och stickade, såsom hon nu gjorde alla dagar. Det var alldeles tyst i rummet.

Den unge Hede hade varit hemma i en vecka. Under hela tiden hade ej Ingrid råkat honom. Han lefde som en bonde äfven i sitt hem, sof i drängstugan och åt i köket. Han kom aldrig in till sin mor.

Ingrid visste, att både bergsrådinnan och jungfru Stafva väntade af henne, att hon skulle göra något för Hede, att hon åtminstone skulle söka förmå honom att stanna hemma. Och hon grämde sig öfver att det blifvit henne omöjligt att göra hvad de önskade. Hon var förtviflad öfver sig själf och öfver den maktlöshet, som sjunkit öfver henne, sedan hennes förhoppningar fallit.

Denna dag hade jungfru Stafva just kommit in och berättat, att Hede packade sin ränsel för att gå. Han stannade ej ens så länge, som han brukade vid sina julbesök denna gång, sade hon med en förebrående blick på Ingrid.

Ingrid förstod allt de väntat af henne, men hon förmådde intet. Hon arbetade vidare utan att säga något.

Jungfru Stafva gick och tystnaden sjönk åter öfver rummet. Ingrid glömde alldeles, att hon ej var ensam, och plötsligen föll en slags dvala öfver henne, hvarunder alla hennes sorgsna tankar ordnade sig till en fantasibild.

Hon tänkte sig, att hon höll på att vandra igenom hela det stora boningshuset. Hon gick genom en massa salar och rum, hon såg dem för sig med grå lärftsöfverdrag på möblerna, tyllklädda taflor och ljuskronor, och på golfven ett tjockt lager af damm, som hvirflade upp, då hon gick. Men till sist kom hon in i ett rum, där hon aldrig förr varit, det var ett ganska litet rum, där väggarna och taket voro svarta. Men då hon såg bättre efter, var ej rummet svartmåladt, ej heller öfverdraget med svart tyg, utan det var så mörkt, därför öfver tak och vägg hängde flädermus vid flädermus, hela rummet var ej annat än ett stort läderlappsbo. En ruta var ute i ett fönster, så att man kunde förstå, hur djuren kunnat komma in i en sådan otrolig mängd, att de klädde hela rummet. De hängde där i orörlig vintersömn, intet enda rörde på sig, då hon trädde in.

Men hon själf greps af sådan fasa vid denna syn, att hon började rysa och darra. Det var förfärligt med denna massa af djur, som hon så tydligen såg hänga där. Alla hade de svarta vingarna svepta om sig som kappor, alla hade slagit in en enda lång klo i väggen och hängde på denna, sofvande den mest orörliga sömn.

Hon såg det så tydligt, att hon undrade om jungfru Stafva visste om, att ett helt rum hade blifvit inkräktadt af flädermössen.

I tankarna gick hon nu till jungfru Stafva och frågade henne, om hon hade varit inne i detta rum och sett alla djuren.

– Visst har jag sett dem – sade jungfru Stafva. – Det är deras rum. Det vet väl mamsell Ingrid, att det ej finnes en gammal herrgård här i landet, där det ej lämnas ett rum till flädermössen.

– Aldrig har jag hört slikt förr – sade Ingrid.

– Då mamsell varit med så länge i världen som jag, så får hon se, att jag talar sanning – sade jungfru Stafva.

– Jag kan ej förstå, att man kan tåla sig med något dylikt – sade Ingrid.

– Vi få lof – sade jungfru Stafva – de där läderlapparna äro fru Sorgs fåglar, och hon har befallt oss att taga emot dem här.

Ingrid såg, att jungfru Stafva ej ville tala mer om saken, och hon satte sig åter till sin söm, men hon kunde ej låta bli att fundera öfver, hvem fru Sorg kunde vara, som hade ett sådant välde här, att hon kunde tvinga jungfru Stafva att öppna ett rum för flädermössen.

Rätt som hon tänkte så, såg hon en svart kursläde, dragen af svarta hästar komma uppkörande till verandan.

Hon såg jungfru Stafva komma ut och niga djupt. Ur släden steg en gammal dam, som bar lång, svart sammetskappa med många lag af kragar öfver axlarna. Hon var krokryggig och hade svårt för att gå. Hon kunde knappast lyfta fötterna så mycket, att hon kunde komma uppför trappan.

– Ingrid – sade nu bergsrådinnan och såg upp från stickningen. – Jag tyckte mig höra, att fru Sorg kom. Det måtte ha varit hennes klocka, som pinglade. Har du märkt, att hon aldrig har dombjällror på sina hästar, bara en liten, liten klocka, men man hör den, man hör den? Gå nu ned i förstugan, Ingrid, och bed fru Sorg vara välkommen!

Då Ingrid kom ned i förstugan stod fru Sorg och talade med jungfru Stafva ute på verandan. De lade ej märke till henne.

Ingrid såg med förvåning, att den krokryggiga gamla damen hade något gömdt under alla sina kragar, som liknade svart krusflor. Det var mycket väl instoppadt och undangömdt. Ingrid fick se noga efter, innan hon upptäckte, att det var ett par stora läderlappsvingar, som hon på detta sätt försökte dölja. Flickan blef än mer nyfiken på fru Sorg än förut och försökte att få se hennes ansikte, men hon stod och såg ut öfver gården, så att detta var omöjligt. Det såg Ingrid dock, då hon sträckte upp handen mot jungfrun, att hon hade ett finger mycket längre än de andra och att ytterst på detta fanns en stor, krokig klo.

– Allting är sig likt här på gården? – sade hon.

– Ja, nådiga fru Sorg – sade jungfru Stafva.

– Ni har inte planterat några blommor eller satt om några träd. Ni har inte lagat bron eller skyfflat bort gräset ur allén.

– Nej, nådig fru.

– Det är alldeles som det skall vara – sade den nådiga frun. – Ni ha väl inte vågat er på att försöka finna reda på malmådern eller att hugga undan skogen, då den vill växa ned i åkern.

– Nej, nådig fru.

– Och inte rensat upp brunnarna?

– Nej, inte rensat upp brunnarna.

– Här är ett godt ställe – sade fru Sorg – här trifs jag bra. Om några år skall här vara så, att mina fåglar kunna få bo i hela huset. Ni äro mycket snälla mot mina fåglar, jungfru.

Jungfrun neg ödmjukt vid berömmet.

– Hur står det annars till här på gården – sade fru Sorg. – Hur ha ni firat jul?

– Vi ha firat jul på vårt vanliga sätt – sade jungfru Stafva. – Hennes nåd sitter stilla inne och stickar dag ut

och dag in, tänker bara på sonen och vet ej af, att det är helg. Julafton ha vi låtit gå som en annan dag. Inga gåfvor och inga ljus.

– Ingen gran, ingen julmat?

– Ingen kyrkfärd heller, nådig fru, inte en gång ljus i fönstren på julmorgonen.

– Hvarför skulle fru bergsrådinnan fira Guds son, då Gud ej vill bota hennes? – sade fru Sorg.

– Nej, hvarför skulle hon?

– Ni har honom hemma nu igen, tänker jag. Kanske han är bättre nu?

– Nej, han är ej bättre. Han är lika förskrämd.

– Är han alltjämt som en bonde, går han ej in i rummen?

– Vi få honom ej in i rummen, han är rädd för hennes nåd, som nådig frun vet.

– Han äter i köket och sofver i drängstugan? ...

– Han gör så, ja.

– Och ni veta alls ej, hur ni skola få honom bra?

– Ingenting veta vi, ingenting förstå vi.

Fru Sorg teg ett ögonblick. Då hon åter talade, hade hon en skarp och hård ton i rösten.

– Det där kan alltsammans vara mycket bra, jungfru Stafva, men jag är ändå ej riktigt nöjd med er.

I detsamma vände hon sig om och såg Ingrid skarpt in i ansiktet.

Ingrid ryggade tillbaka. Fru Sorg hade ett litet rynkigt ansikte, hopklämdt nedtill, så att underkäken nästan ej märktes. Hon hade tänder, som liknade taggarna på en såg och mycket hår på öfverläppen. Ögonbrynen bestodo af en enda tofs. Hyn var alldeles brun.

Ingrid undrade, om ej jungfru Stafva såg, hvad hon såg. Fru Sorg var ej en människa. Hon var bara ett djur.

Fru Sorg öppnade läpparna, så att tänderna glimmade fram, då hon såg Ingrid.

– Då hon kom den här – sade hon till jungfru Stafva – så trodde ni, att hon var en utsänd. Ni sågo på hennes ögon, att hon var en utsänd, som skulle rädda honom. Hon hade hand med dårar. Nå hur har det gått?

– Det har ej gått något alls. Hon har ingenting gjort.

– Det var jag, som drog försorg om den saken – sade fru Sorg. Det var min förtjänst, att ni ej talade om för henne hvarför hon fick stanna här. Hade hon vetat detta, hade hon ej gjort sig så rosenröda förhoppningar om att få råka den hon älskade. Hade hon ej gjort sig förhoppningar, hade hon ej känt en så förfärlig missräkning. Om ej missräkningen lamslagit henne, hade hon kanske kunnat göra något för den galne. Men nu har hon ej sett åt honom. Hon hatar honom, därför att han ej är den, han skulle vara. Det är mitt verk, jungfru Stafva, mitt verk.

– Nådig frun förstår sin sak – sade jungfru Stafva.

Fru Sorg tog upp spetsnäsduken och torkade sina rödkantade ögon. Det tycktes vara en gest af förnöjelse.

– Jungfrun behöfver ej göra sig till – sade hon. – Hon tycker dock ej om, att jag har tagit det där rummet åt mina fåglar. Hon tycker ej om, att jag snart får hela huset. Det vet jag. Hon och hennes fru tänkte bedraga mig. Men nu är det förbi!

– Ja – sade jungfru Stafva – nådig frun kan vara lugn. Det är förbi. Unge herrn går i dag. Han har packat sin ränsel, och då går han säkert. Allt hvad hennes nåd och jag gått och drömt om hela hösten är förbi. Ingenting har blifvit gjordt. Vi trodde, att hon åtminstone skulle kunna locka honom att stanna hemma, men trots alla välgärningar vi gjort henne, har hon ingenting gjort för oss.

– Ja, hon har varit dålig, jag vet det – sade fru Sorg. – Men i alla händelser bör hon bort nu. Det är om detta, jag vill tala med hennes nåd.

Fru Sorg började släpa sig uppför trappan till öfvervåningen på sina stapplande ben. För hvarje trappsteg lyfte hon vingarna något litet som för att få hjälp af dem. Hon hade helt säkert mycket hellre velat flyga.

Ingrid följde efter henne. Hon var på ett besynnerligt sätt dragen och tjusad. Inte om det varit den skönaste kvinna i världen, skulle hon känt en sådan lust att följa henne.

Då Ingrid kom in i lilla salongen, satt fru Sorg bredvid bergsrådinnan i soffan och hviskade förtroligt med henne, såsom voro de kära, gamla vänner.

– Du kan väl förstå, att du ej bör behålla henne kvar hos dig – sade fru Sorg inställsamt. – Du, som ej kan tåla, att det växer en blomma i din trädgård, kan väl ej stå ut med att ha en ung flicka gående omkring i ditt hus. Det följer alltid något litet glädje och munterhet med en sådan, men det kan ju ej passa dig.

– Nej, jag sitter just och tänker på detta.

– Skaffa henne plats som sällskapsdam någon annorstädes, men behåll henne ej här.

Hon reste sig för att taga farväl. – Det var endast detta jag ville säga dig – sade hon. – Hur mår du eljes?

– Knifvar och saxar gående inne i hjärtat hela dagen – svarade bergsrådinnan. – Jag lefver bara i honom, så länge han är hemma. Det är värre än vanligt, vida värre denna gången. Jag står ej ut länge. – – –

Ingrid hoppade till, det var bergsrådinnans klocka som ringde. Hon hade suttit och fantiserat så lifligt, att hon blef förvånad, att hennes nåd var ensam och att ej den svarta kursläden stod framför dörren.

Hennes nåd hade ringt för att kalla jungfru Stafva, men denna kom ej. Hon bad Ingrid gå ned i hennes rum för att kalla henne.

Ingrid gick, men det lilla blårutiga rummet var tomt. Flickan ämnade då fråga i köket hvar jungfrun fanns, men innan hon öppnade dörren, hörde hon Hede tala. Hon blef stående, kunde ej förmå sig att råka honom.

Men hon sökte dock kämpa med sig själf. Han rådde ej för, att han ej varit den hon väntat. Hon skulle söka göra något för honom. Hon borde förmå honom att bli kvar hemma. Förr hade hon ej haft sådan ovilja för honom. Han var ju ej så förfärlig.

Hon böjde sig ned och såg genom nyckelhålet.

Hede satt vid bordet och åt. Det var på samma sätt här som annorstädes. Pigorna glammade med honom för att få höra hans besynnerliga tal.

De frågade honom hvem han nu skulle gifta sig med.

Hede smålog, han var mycket nöjd med att bli tillfrågad om sådant. – Hon heter Graflilja, vet du väl – sade han.

Nej, pigan hade ej vetat, att hon hade ett så fint namn.

– Nå, men hvar är hon hemma då?

– Inte har hon hem och inte har hon gård – sade Hede. – Hon är hemma i min säck.

Pigan sade, att det var ett rart hem och frågade efter hennes föräldrar.

– Inte har hon far och inte har hon mor – sade Hede. – Hon är så fin som ett blomster, hon har vuxit upp i en trädgård.

Så mycket talade han med tämlig klarhet, men så försökte han beskrifva hur fager hans fästmö var och då ville det ej mer reda sig för honom. Han talade en mängd ord, men de voro besynnerligt blandade om hvarandra. Man kunde ej följa hans tankegång, men honom själf gjorde detta talande stort nöje. Han satt och sken och log.

Ingrid skyndade bort. Hon stod ej ut. Hon kunde ingenting göra för honom. Hon var rädd för honom. Han var henne vedervärdig.

Hon var ej längre än i trappan, förr än hon kände samvetskval på nytt. Här hade hon njutit så mycket godt, men hon ville ingenting ge igen.

För att få makt med motviljan sökte hon i tanken förvandla Hede till en herreman. Hur såg han ut förr i fina kläder, med bakåtstruket hår? Hon blundade ett ögonblick och tänkte efter. Nej, det var omöjligt! Hon kunde ej se honom, som någon annan än den han var.

I samma ögonblick hade hon konturerna af ett älskadt ansikte nära sig. Det sväfvade fram på vänster sida, underbart tydligt.

Denna gång log ej ansiktet. Läpparna skälfde i smärta, och ett förfärligt lidande var inristadt i skarpa linier vid munvinklarna.

Ingrid stod stilla midt i trappan och såg på det. Det var där, fladdrande och lätt, ej mer till att fatta och gripa än en solfläck, som faller från ett slipadt glas i en ljuskrona, men lika synbart, lika verkligt. Hon tänkte på den inbillningssyn hon nyss haft, men detta var intet sådant. Detta var verklighet.

Då hon sett på ansiktet en stund, började det röra läpparna, det talade, men hon hörde ej ett ljud. Då försökte hon se hvad det sade, försökte läsa orden från läpparna, som döfva göra, och det lyckades henne.

– Låt mig ej gå – sade läpparna. – Låt mig ej gå!

Och den ångest, hvarmed detta sades! Om någon legat för hennes fötter och bedt henne om lifvet, hade det ej kunnat gripa henne djupare. Hon blef så upprörd, att hon darrade. Det var det mest hjärtslitande hon förnummit i hela sitt lif. Aldrig hade hon trott, att någon kunde bedja med en sådan ohygglig ångest.

Gång på gång bådo läpparna: – Låt mig ej gå. – Och för hvarje gång blef ångesten starkare och starkare.

Ingrid förstod ingenting, stod endast stilla, gripen af ett obeskrifligt medlidande.

Hon tyckte, att det måtte gälla mer än lifvet för den, som bad så, måtte gälla självfva själens räddning.

Läpparna rörde sig ej mer, de stodo halföppna i slapp förtviflan.

Då de togo detta uttryck af slöhet, gaf hon till ett utrop, tumlade ett par steg nedåt trappan. Hon kände igen dårens ansikte, just sådant hon nyss sett det. – Nej, nej, nej – sade hon. – Det kan ej vara så, det får ej, det kan ej. Det är ej möjligt, att det är han.

I samma stund var ansiktet borta.

Hon satt kanske en hel timme i den kalla trappan och grät i ohjälplig förtviflan. – Men till sist kom dock hopp öfver henne, ljust upplyftande hopp. Hon vågade åter lyfta upp sitt hufvud.

Allt, som händt, tydde på, att hon skulle komma att rädda honom. Hon var ditförd för den skull. Hon skulle få den stora, stora lyckan att rädda honom.

Inne i lilla salongen talade hennes nåd med jungfru Stafva. Det lät rörande ömkligt, då hon bad jungfrun, att hon skulle öfvertala sonen att stanna ännu ett par dagar.

Jungfru Stafva gjorde sig hård och sträf. – Be honom kan man nog – sade hon – men hennes nåd vet, att ingen får honom att stanna längre än han vill.

– Vi ha ju pengar nog. Han behöfde ej alls gå. Kan ej jungfru Gustafva säga honom?

I detsamma kom Ingrid in. Dörren öppnade sig ljudlöst för henne. Hon gled genom rummet med lätt, sväfvande gång. Ögonen glänste, som om de sågo bort mot något härligt, aflägset.

Då hennes nåd såg henne, drog hon ihop ögonbrynen något litet. En lust att vara grym i sin tur, att göra smärta i sin tur, grep henne.

– Ingrid – sade hon – kom hit, jag måste tala med dig om din framtid.

Flickan hade hämtat sin gitarr och stod på väg att lämna rummet. Hon vände sig mot bergsrådinnan.

– Om min framtid – sade hon och strök sig öfver pannan. – Det är ju redan bestämdt om min framtid – fortfor hon med ett litet martyrleende. Och hon gick ut ur rummet utan vidare.

Bergsrådinnan och jungfru Stafva sågo förvånade på hvarandra. De började rådpläga om hvart flickan skulle sändas.

Men då jungfru Stafva kom ned i sitt rum, satt Ingrid där och sjöng små visor och knäppte på gitarr. Och Hede satt midt emot henne och hörde på med solsken öfver hela ansiktet.

VIII.

Alltsedan Ingrid hade känt igen Gunnar Hede i galningen, hade hon ej tanke på annat än att bota honom. Men det var ett tungt arbete, och alls ingen aning hade hon om hur hon skulle bära sig åt.

Till en början tänkte hon blott på att förmå honom att stanna hemma. Och detta vann hon lätt nog. Bara för att få höra henne spela fiol eller gitarr en liten stund hvarje dag, satt han nu tåligt från morgon till kväll och väntade på henne inne i jungfru Stafvas rum.

Hon tyckte, att det skulle varit något stort, om hon kunnat förmå honom att gå in i de andra rummen. Men det vågade han på intet sätt. Hon försökte att hålla sig instängd, sade, att han ingenting mer skulle få höra,

om han ej komme in. Då hon hållit sig inne i två dagar, började han packa ränseln för att gå sin väg och då måste hon ge vika.

Han hade stor förkärlek för henne och satte henne tydligen framför alla andra, men han kunde ej offra henne något af sin fruktan.

Hon bad honom lägga af pälsen och gå i en vanlig rock. Det gick han genast in på, men nästa dag bar han den ånyo. Då gömde hon den för honom. Så kom han i drängens päls och då fick han hellre bära sin egen.

Han var alltjämt lika rädd och mycket noga därmed, att ingen kom honom för nära. Icke en gång Ingrid fick sitta alldeles bredvid honom.

En dag sade hon till honom, att nu måste han lofva henne något. Han skulle låta bli att niga för katten. Hon bad honom ej om något så svårt, som att han ej skulle niga för häst och hund, men han kunde väl ej vara rädd för en liten katt.

– Jo – sade han – katten var en getabock. – Den kan ju ej vara hvarken bock eller get – sade hon. – Den har ju inga horn. – Detta blef han glad åt. Det var som om han nu ändtligen funnit något, hvarpå han kunde skilja getter från andra djur.

Nästa dag fick han se jungfru Stafvas katt. – Den getabocken har inga horn – sade han och skrattade helt stolt. Han gick förbi den och satte sig i en soffa för att höra på Ingrids spel. Men om en liten stund blef han orolig, och han steg upp, gick fram till katten och neg.

Ingrid blef rent förtviflad. Hon tog honom i armen och ruskade honom. Han sprang tvärt på dörren och visade sig ej förrän nästa dag.

– Barn, barn – sade hennes nåd, – du gör som jag, försöker som jag. Du kommer att skrämma honom, så att han ej mer törs se dig. Det är bättre att låta honom vara i fred. Vi äro nöjda, att det är som det är, bara han stannar hemma.

Det var intet annat att göra än att sitta och vrida sina händer i sorg öfver att den fina, älskvärda människan skulle vara bortgömd i den där galningen.

Ingrid skulle bara ha velat veta, om hon ej blifvit hitförd för annat än för att sitta och spela sin morfars melodier för honom. Skulle de hålla på så hela lifvet? Skulle det aldrig bli annorlunda?

Hon brukade också berätta sagor för honom. Och midt i en af sagorna kunde hans ansikte klarna, och han kunde säga henne något förunderligt fint och vackert. En klok skulle aldrig ha kunnat hitta på något liknande. Men mer behöfdes det ej heller för att modet skulle stiga hos henne, och så voro de på nytt uppe i dessa oändliga försöken. – –

Det var sent en eftermiddag och månen höll på att gå upp. På marken låg hvit snö, på sjön grå, blänkande is. Träden stodo svartbruna, och himlen var brinnande röd efter solnedgången.

Ingrid ämnade sig ned till sjön för att gå på skridskor. Hon gick fram på en smal gångstig, som var upptrampad genom snön. Gunnar Hede kom efter henne. Det var något visst kufvadt i hans hållning, som kom en att tänka på en hund, som följer efter husbonden.

Ingrid såg trött ut. Det var ingen glans i ögonen, och hyn var gråblek.

Där hon gick, började hon undra, om dagen, som försvann, var nöjd med sig själf. Om det var i jubel han tände den stora, brinnande röda solnedgången borta i väster.

Hon visste med sig, hon, att icke öfver den här dagen, och ej öfver någon annan heller hade hon kunnat tända glädjebål. Under hela den månad, som gått, sedan hon kände igen Gunnar Hede hade hon ingenting vunnit.

Och nu i dag kom hon i stor ångest. Det var som skulle hon komma att förspilla kärleken på allt detta. Hon började glömma studenten för att bara tänka på sjuklingen. Allt lätt och vackert och lekande försvann från kärleken. Det var bara tungt, tungt allvar.

Hon blef alldeles förtviflad, medan hon vandrade mot sjön. Hon kände, att hon ej förstod hvad som borde göras, kände, att hon måste uppge alltsammans. Gud, Gud, att ha honom där gående efter sig, stark och frisk att se till och ändå så hjälplöst sjuk och obotlig.

De voro nere vid sjön, och hon satte på sig skridskorna. Hon ville också förmå honom att gå och band skridskor på honom, men han föll omkull, så snart han kom ned på isen. Han kröp i land och satte sig på en sten, och hon gick ifrån honom.

Midt framför stenen, där Gunnar Hede satt, låg en liten holme, som var beväxt med aflöfvad björk och asp, och bakom den strålande kvällshimlen, som alltjämt var lika brinnande röd. Och de fina, lätta trädkronorna höjde sig upp i detta röda med en sådan skönhet, att det var omöjligt att ej lägga märke därtill.

Det brukar vara så, att det, hvarpå man känner igen ett ställe, är något enskildt drag, ty äfven det man känner bäst, vet man ej riktigt noga hur det ser ut från alla håll och kanter. Och särskildt Munkhyttan kände man igen på den där lilla holmen. Hade man ej sett gården på många år, skulle man ändå känt igen den på den där holmen, som nu låg och sträckte upp sina mörka trädkronor mot solnedgången.

Hede satt alldeles stilla och såg på ön och på de lätta trädgrenarna och på den grå isen, som bredde ut sig åt alla sidor.

Det var den allra mest välbekanta syn för honom. Det fanns ingenting på hela gården, som han kände så väl. Ty som sagdt, det var alltid den där ön, som drog blickarna till sig. Och snart satt han och såg på ön, utan att tänka på det, såsom man gör med det man väl känner. Han satt länge och stirrade, ingenting störde honom, ingen människa, ingen vind, ingenting främmande. Ingrid såg han ej, hon hade ilat långt utåt isen.

Det kom en sådan hvila och ro öfver Gunnar Hede, som man endast kan känna bland det hemvanda. Från den lilla holmen strömmade trygghet och lugn öfver till honom. Den söfde till stillhet den eviga oro, som pinade honom.

Hede trodde sig alltid gå bland fiender och tänkte alltid på att taga vara på sig själf. På många år hade han ej känt den ro, som tillät honom att glömma bort sig själf, men nu kom den till honom.

Medan Gunnar Hede satt så, och tänkte på just ingenting, kom han att företaga en helt mekanisk rörelse, såsom man gör, då man är i vanda förhållanden. Då han satt där med isen framför sig och skridskorna på, steg han upp och började åka utåt sjön. Och han tänkte lika litet på att han gjorde detta, som man tänker på hur man handterar gaffel och sked, då man äter.

Han gled åstad utåt isytan, det var det hasta tänkbara skridskoföre. Han var långt ute från land, innan han märkte hvad han gjort.

– En förträfflig is – tänkte han då – jag undrar hvarför jag ej gått här förut i dag.

– Jag gick här desto mera i går – tröstade han sig. – Här får ej försummas en dag, så länge jag har ferier.

Det måtte ha varit, därför att Gunnar Hede kommit att företaga sig något, som han brukat göra, innan han blef sjuk, som något af hans forna jag vaknat hos honom. Tankar och föreställningar, som hörde ihop med hans gamla lif, började tränga sig upp till medvetandet. Men på samma gång sjönko alla sådana tankar, som hängde samman med hans sjukdom ned i glömska.

Såsom han brukade, då han gick på skridskor, gjorde han en lång sväng utåt sjön för att kunna se förbi en hvass udde. Han gjorde det omedvetet, men då han kommit förbi udden, visste han, att han svängt dit ut för att se om det var ljus i hans mors fönster.

– Nu tycker hon, att det är på tiden, att jag kommer in, men hon får vänta en stund. Isen är för god.

Men det var mest obestämda känslor af glädje öfver rörelsen och den vackra aftonen, som vaknade inom honom. Just en sådan månskenskväll skulle man gå på skridskor. Han tyckte om denna milda öfvergång till natt. Ljuset dröjde ännu, men lugnet var där redan. Allt det bästa hos natt och dag!

Det fanns en till skridskogångare ute på isen. Det var en ung flicka. Han visste ej om han kände henne, men han styrde fram emot henne för att se efter. Nej, det var ingen bekant, men han kunde ej låta bli att säga några ord om hvilken utmärkt is det var, då han gick förbi henne.

Den främmande var väl en stadstös, hon var visst ej van att bli tilltalad så där utan vidare. Hon hade sett alldeles förskrämd ut, då han sade ett par ord till henne. Ja, han var också märkvärdigt utstyrd. Han hade ju full bondkostym.

Nå, han skulle ej skrämma bort henne. Han kastade om och for utåt sjön. Isen var stor nog för dem båda.

Men Ingrid hade nära nog hållit på alt skrika af förvåning. Där hade han kommit gående, grant och elegant, armarna korslagda öfver bröstet, hattbrättet uppviket och håret tillbakakastadt, så att det ej hängde framom öronen.

Han hade talat med en bildad mans röst, nästan utan att bryta på dalmål.

Hon gaf sig ej lång tid att undra. Det bar af mot land med henne.

Hon kom flämtande in i köket. Visste ej hur hon skulle säga det kort och tydligt nog.

– Jungfru Stafva, unga herrn är kommen hem.

Köket var tomt, både jungfrun och pigorna voro ute. Icke heller i jungfruns rum fanns det en människa. Ingrid rusade genom hela huset, kom in i rum, som aldrig någon brukade beträda. Hela tiden ropade hon: – Jungfru Stafva, jungfru Stafva. Unga herrn är kommen hem.

Hon var alldeles vild, stod ännu och ropade uppe på öfvervåningens förstuga med två pigor, jungfru Stafva och bergsrådinnan själf omkring sig. Hon sade om detsamma gång på gång, alldeles för uppskakad för att kunna tiga.

Ingen af dem misstog sig på hvad hon menade. Alla fyra stodo där lika vilda som hon, dragen ryckande, händerna skälfvande.

Ingrid vände sig från den ena till den andra i förtviflan. Hon skulle ju ge förklaringar och befallningar, men hvad hade hon ämnat ge befallning om? Ack, att besinningen skulle svika henne! Hon såg vildt frågande på bergsrådinnan. Hvad var det, hvad ville jag?

Den gamla frun gaf några befallningar med låg, darrande röst. Hon nästan hviskade, hon. – Ljus och en brasa till unga herrns rum. Unga herrns kläder skola framläggas!

Det var ej tid och tillfälle för jungfru Stafva att yfvas. Men det var dock en viss högdragenhet i rösten, då hon svarade. – Det är alltid eldadt på unga herrns rum. Unga herrns kläder ligga alltid och vänta på honom.

– Ingrid skall gå upp på sitt rum – sade hennes nåd.

Den unga flickan gjorde alldeles tvärtemot. Hon gick in i salongen, stod där vid fönstret, snyftade och darrade, men visste ej om, att hon ej var tyst och stilla.

Hon strök otåligt bort tårarna ur ögonen för att kunna se nedåt snöslätten, som utbredde sig framför huset. Bara hon ej grät, kunde intet undgå henne i detta skarpa månsken. Så kom han. – Där, där! – skrek hon till hennes nåd. – Han går raskt, han springer! Kom bara hit och se!

Bergsrådinnan satt stilla framför brasan. Hon rörde sig ej. Hon ansträngde sig att höra, såsom den andra att se.

Hon bad Ingrid vara tyst, så att hon skulle få höra hur han gick. Ja, ja, hon skulle vara tyst. Hennes nåd skulle få höra hur han gick. Hon grep hårdt om fönsterkarmen, som om detta skulle kunna hjälpa henne. – Du skall vara tyst – hviskade hon – så att hennes nåd kan höra hur han går.

Hennes nåd satt framåtlutad, lyssnade af all sin själ. Hörde hon redan hans steg ute på gårdsplanen? Nu väntade hon nog, att han skulle taga af åt köket. Ingrid såg, att hennes nåd ej vågade tro annat, än att han skulle gå köksvägen. Hörde hon nu, att det var stora trappan som knarrade? Hörde hon, att det var dörren till stora förstugan, som slogs upp? Hörde hon, med hvilken fart det bar af uppför trappan till öfvervåningen? Två, tre steg i taget? Hade hans mor nu hört det? Detta var inga släpande bondsteg, såsom då han gick ut.

Det var nästan en skrämsel att höra honom komma upp mot salongsdörrn. De hade visst skrikit båda, om han kommit in.

Men han vek af, gick öfver förstugan bort mot sina rum.

Bergsrådinnan sjönk tillbaka i stolen, och ögonen slöto sig. Ingrid tänkte, att hennes nåd skulle hafva velat dö just då.

Utan att öppna ögonen, sträckte hon ut handen. Ingrid smög sig fram och tog den, och hon drog henne intill sig. – Mignon, Mignon – sade hon – det var ändå det rätta namnet.

– Nej – fortfor hon. – Vi få ej gråta nu. Vi få ej tala om detta nu. Tag dig en pall och sitt här vid brasan. Vi skola lugna oss, min lilla vän. Vi skola tala om något annat. Vi måste vara alldeles lugna, då han kommer.

Hede kom in om en halftimme, då stod te på bordet, och det brände ljus i kronan. Han var verkligen omklädd, såg ut som en herreman. Ingrid och bergsrådinnan tryckte hvarandras händer mycket hårdt.

De hade suttit och öfvat sig i att se honom komma. Det var omöjligt att tänka ut hvad han skulle säga eller göra, sade hennes nåd. Han var alltid oberäknelig. Men de två skulle i alla händelser vara lugna.

Ingrid hade också verkligen blifvit lugn. En stor, stor känsla af sällhet hade gripit henne, och detta stillade hennes oro. Hon blef som en, den där färdas upp mot himmelens salighet. Hon hvilade sorglös i famnen på änglar, som buro henne uppåt, uppåt.

Men hos Hede märktes ingen förvirring – Jag kommer endast in – sade han – för att säga, att jag fått en så

svår hufvudvärk, att jag måste gå och lägga mig genast. Jag kände den redan nere på isen.

Bergsrådinnan svarade ej något på detta. Det var så enkelt, men hon hade ej kunnat ana det. Hon behöfde åtminstone en sekund för att kunna sätta sig in i att han ingenting visste om sin sjukdom, att han lefde någonstädes i det förgångna.

– Men kanske kunde jag dock först få en kopp te – sade han och såg litet förvånad ut öfver tystnaden.

Bergsrådinnan kom fram till tebrickan. Han såg på henne. – Har mamma gråtit, mamma är så tyst?

– Vi hafva suttit och talat om en ledsam historia, jag och min unga vän, här – sade hennes nåd och visade på Ingrid.

– Ack, förlåt – sade han – jag såg ej, att här var främmande.

Den unga flickan kom fram i ljusskenet, så vacker, som den måtte vara, som vet, att himmelens portar i nästa ögonblick skola öppna sig för henne.

Han hälsade litet stelt. Han visste tydligen ej hvem han hade framför sig. Bergsrådinnan presenterade.

Han såg flyktigt på Ingrid.

– Jag såg mamsell Berg nyss nere på isen – sade han.

Han visste ingenting om henne, hade aldrig förr talat med henne.

————

IX.

Nu kom där en liten lycklig tid. Det var visst ej så, att Gunnar Hede var frisk, men hans närmaste voro nog lyckliga att kunna inbilla sig, att han stod på väg att bli det. Hans minne var till en stor del borta, han hade ingen reda på långa tider af sitt lif, han kunde ej spela fiol, hans kunskaper voro nästan försvunna, och hans tankekraft var äfven mycket svag, så att han ej gärna ville hvarken läsa eller skrifva. Men han var dock mycket bättre: han var ej förskrämd, han tyckte om sin mor, han hade återtagit herremans skick och herremans vanor. Man kunde förstå, att bergsrådinnan och hela hennes hus skulle vara i hänförelse.

Det var ett strålande humör på Hede, han var glädje och jubel hela dagen, grubblade aldrig, gled förbi allt, som han ej kunde begripa, talade aldrig om något, som fordrade tankeansträngning, men talade muntert och lifligt.

Han roade sig mest med kroppsrörelse. Han tog Ingrid med sig ut på kälkbacksåkning och skridskoturer, han sade ej mycket åt henne, men hon hade roligt af att få följa med. Han var vänlig mot Ingrid, som mot alla, men ej det ringaste kär i henne.

Han grubblade mycket ofta på fästmön, hvarför hon ej skref och dylikt. Men det bekymret gled också af honom om en liten stund. Han slog genast bort ifrån sig alla bedröfliga tankar.

Ingrid tänkte, att bra kunde han väl ej bli på detta sätt. Han måste en gång tvingas till att tänka, till att se in i sig själf, som han nu ej vågade. Men hon tordes ej tvinga honom därtill, hvarken hon eller någon annan. Om han kunde komma till att tycka litet om henne, tänkte hon, att hon skulle våga det.

Hon tyckte, att de nu för det första allesammans kunde behöfva litet lycka.

Det hände just vid den här tiden, att det dog ett litet barn i Råglanda prästgård, där Ingrid hade blifvit uppfostrad. Och så skulle dödgräfvaren göra i ordning en graf åt det.

Karlen gräfde grafven helt nära platsen, där han förra sommaren hade kastat upp graf för Ingrid. Och då han kommit några fot ned i jorden, råkade han blotta ett hörn af hennes kista.

Dödgräfvarn kunde ej låta bli att småle litet för sig själf. Det var ej utan, att han hört, att den döda, som låg i den här kistan, skulle ha gått igen. Hon skulle ha hunnit med redan på begrafningsdagen att skrufva upp kistlocket, stiga upp ur grafven och visa sig i prästgården. Nå prästfrun var ej så väl tåld just, sockenborna hade tyckt om, att ha något sådant att berätta om henne.

Dödgräfvarn tänkte, att om bara folk visste hur väl förvarade de döda lågo här nere i jorden och hur väl kistlocken ...

Han måste afbryta midt i tankegången. På det hörnet, som han just fått fram, låg locket litet snedt, och en skruf var ej tillskrufvad.

Han sade ingenting, tänkte ingenting heller, men för en stund höll han upp med gräfningen och hvisslade igenom hela Vermlands regementes revelj, ty han hade varit soldat.

Så tänkte han då, att det var bäst att gå igenom den här saken ordentligt. Det gick ej an för en dödgräfvare att ha några tankar om de döda, som kunde komma igen och bli mäktiga i mörka höstnätter. I all hast gräfde han undan mer jord. Så började han hamra på kistan med skofveln.

Kistan svarade alldeles tydligt, att den var tom, tom, tom.

En halftimme senare stod dödgräfvaren i prästgården. Där blef ett gissande och ett undrande. Så mycket kunde alla förstå, som att flickan varit i dalkarlens säck. Men hvart hade hon sedan tagit vägen?

Mor Anna Stina stod vid bakugnen i prästgården och skötte brödgräddningen, ty det skulle ju bakas nu till det nya grafölet. En lång stund stod hon och hörde på allt detta talande, utan att säga ett ord. Hon bara skötte om, att bakelsen ej skulle bli bränd, tog plåtarna ut och in i hvart ögonblick och var lifsfarlig att komma nära för den långa ugnsspadens skull. Men rätt som det var, lade hon af sig köksförklädet, torkade svett och sot nödtorftligen ur ansiktet och var inne hos pastorn, innan hon själf nästan visste, hur det gick till.

Det var just ej underligt efter allt detta, att en dag i mars en liten, röd prästgårdsläde, bemålad med gröna tulpaner, och en liten, röd prästgårdshäst stannade utanför trappan till Munkhyttan.

Hon måste nu naturligtvis följa med hem till mor, hon Ingrid. Pastorn hade kommit för att hämta henne. Han sade ej mycket om att de voro glada, att hon lefde och sådant. Men man kunde se på honom, att han var storligen förnöjd. Han hade aldrig kunnat förlåta sig, att de ej varit goda nog mot fosterdottern, och nu strålade han af lycka öfver att få börja om med henne och göra det bra den här gången.

Det sades intet ord om det, hvarför hon hade rymt bort. Sådant var ju ingenting att gräfva fram och pina sig med så där långt efteråt. Men Ingrid förstod, att prästfrun hade haft en svår tid och varit plågad af samvetskval, samt att de ville ha henne åter för att få vara goda mot henne. Hon förstod, att hon nästan var tvungen att resa till prästgården för att visa, att hon ej bar agg mot fosterföräldrarna.

Alla tyckte, att det var naturligt, att hon följde med hem på en vecka eller två. Och hvarför skulle hon ej? Hon kunde ej skylla på att hon behöfdes, där hon var. Nog kunde hon stanna borta ett par veckor, utan att det skedde Gunnar Hede någon skada. Det var tungt för henne, men det var nog bäst, att hon reste, då alla

tyckte det.

Det kan nog hända, att hon velat, att de skulle bedt henne stanna. Hon satte sig i släden med den känslan, att bergsrådinnan eller jungfru Stafva skulle komma och lyfta henne ur den och bära henne in igen. Det var rent omöjligt att fatta, att hon åkte nedåt allén, att hon for in i skogen, och att Munkhyttan försvann bakom henne.

Men om det nu var så, att de ej velat hålla henne kvar rent af godhet. De kunde törhända tro, att ungdom och lifslust ville bort från ensamheten på Munkhyttan. De kunde tro, att hon tröttnat vid att vara dårvakterska. Hon lyfte handen och ville fatta i tömmen för att vända hästen. Det föll henne in nu, då hon var en mil från gården, att det var för den skull de låtit henne fara. Hon skulle hafva velat vända om och fråga dem.

Det var som att gå och leta sig fram i villande skog att gå mellan all denna stora stumheten, som omgaf henne. Inte gaf någon människa henne svar eller råd. Ja lika mycket svar fick hon af tall och gran och ekorre och berguf som af människor.

Det kunde just vara detsamma, hur hon hade det hemma i prästgården. Hon hade det mycket bra, trodde hon, men det gjorde som sagdt detsamma. Hade hon fått vara i slott och förtrollande lustgård, hade det ock varit ett. Det finns ingen bädd så mjuk, att den ger hugnad åt den, som längtar.

I början bad hon hvarje dag så ödmjukt hon förmådde, att de skulle låta henne resa tillbaka, sedan hon haft denna stora glädjen att än en gång få se mor och syskonen. Men då var det rent ohjälpligt med väglaget. Hon fick ge sig till tåls, tills kälen gått ur jorden. Det stod väl ej för lifvet, att hon kom tillbaka till det där stället.

Det var svårt för Ingrid att förstå, hvarför det retade folk, då hon sade, att hon ville fara tillbaka dit bort till Hedes. Det var så med far och mor och med alla andra i socknen också. Man fick nog ej längta till något ställe i världen, då man var i Råglanda.

Hon fann snart, att det var bäst, att hon alls ej talade om sin resa. Det kom så oändligt med hinder fram, så snart hon nämnde den. Det var ej nog för dem, att vägen ännu var lika usel. De satte upp gärdesgård och mur och vallgraf omkring henne. Hon skulle sticka täcken, väfva väf och plantera i drifbänk. Och inte kunde hon vilja fara från den stora födelsedagsfirningen i prostgården! Inte kunde hon resa, förrän Karin Landberg firat bröllop!

Det var intet annat, som återstod för henne, än att lyfta upp händerna mot vårhimlen och bedja den skynda på med sitt arbete. Bara bedja om solsken och värme, bara tigga den hulda solen, att hon ville lägga sig vinn om den långa gränsskogen, sända in små, stickande strålar mellan granarna och smälta snön under dem. Kära, kära, gjorde just detsamma om någon snö blef smält i dalen, bara det blef bart på bergen, bara skogsstigarna blefvo gångbara, bara säterflickorna flyttade in i hyddorna sina, bara myrarna blefvo upptorkade, bara den vägen blef gångbar, som var hälften så kort som landsvägen.

Ingrid visste, hvem det var, som ej skulle vänta på skjuts eller tigga skjutspengar, bara skogsvägen blefve gångbar. Hon visste, hvem som då skulle draga bort från prästgården en ljus natt, visste hvem som skulle göra detta utan att begära lof af en enda människa.

Hon trodde, att hon väntat våren förr. Det var ju något, som tillhörde alla människor att vänta på våren. Men nu visste Ingrid, att hon aldrig förr längtat efter den. Ånej, ånej, hon ville ej kalla det där andra för längtan!

Förr hade hon väntat på gröna löf och sippor och trastsång och gökrop. Men delta var barnslighet och

ingenting annat. Den längtade ej efter våren, som bara tänkte på det, som var vackert. Man skulle taga upp och kyssa den första jordtorfvan, som stack fram ur snön. Man skulle plocka det första skrumpna nässelbladet, bara för att få bränna in i skinnet, att nu var det vår.

Alla människor voro innerligt hulda mot henne. Men fast hon ingenting sade, satt den tron kvar i dem, att hon alltid tänkte på att få resa. – Jag kan ej förstå, hvarför du vill tillbaka till det där stället och vakta den galne – sade Karin Landberg en dag. Det var, som om hon kunnat läsa Ingrids tankar. – Asch, hon har slagit det ur hågen nu – sade prästfrun, innan flickan hann svara.

Då Karin var gången, sade prästfrun: – Folk undrar på det där, att du vill resa från oss. – Ingrid teg hon. – Man säger, att då Hede blef bättre, var han törhända sådan, att du blef kär i honom. – Ånej, inte sedan han blef bättre – sade Ingrid, och hon blef skrattlysten. – Ja hur som helst, kan han ej vara något att gifta sig med – sade fostermodern. – Far och jag hafva talat om det, och vi mena, att det är bättre för dig, att du stannar hos oss. – Det är då snällt af er, att ni vilja ha mig kvar – sade Ingrid. Och hon var nog rörd öfver, att de nu ville vara så goda mot henne.

De trodde henne ej, hur undergifven hon blef. Hon kunde ej veta, hvad det var för en stjärna, där de läste hennes längtan. Nu hade ju fostermodern sagt henne, att hon ej fick fara dit igen. Men hon kunde ej låta sig nöja med detta.

– De kunde ju skrifva efter dig, om de behöfde dig därborta – sade hon.

Återigen blef Ingrid skrattlysten. Det vore väl det underligaste af allt, om det komme bref ifrån ett trollslott. Hon undrade, om fostermodern trodde, att bergakungen skref efter den bergtagna, då hon glömde sig kvar hos sin moder.

Men om fostermodern vetat, hur många bud hon fick. Det skulle nog ha gjort henne hufvudyr.

Det kom bud i drömmar om natten, och det kom bud i syner om dagen. Han lät Ingrid veta, att han behöfde henne. Han var så sjuk, så sjuk.

Hon visste, att han höll på att bli tokig på nytt, och att hon måste komma till honom. Om någon sagt henne det, skulle hon genast svarat, att hon visste det.

De stora stjärnögonen sågo allt längre och längre bort. Det var väl ej lätt att tro, att hon skulle bli lugnt och vackert sittande hemma för den, som jämt såg den blicken.

Det är väl ej heller så svårt att se på en människa, om hon trifs eller längtar. Det behöfs bara, att man ser en liten glimt af lycka i ögonen, då hon kommer in från arbetet, eller då hon sätter sig ned vid brasan. Men i Ingrids ögon sågs ingen glimt af lycka, utom då hon såg bergbäcken, som kom neddansande ur skogen, öfverfull af vatten. Det var ju han, som banade väg för henne.

Det föll sig en gång så, att Ingrid satt ensam med Karin Landberg, och då började hon berätta henne om sitt lif borta på Munkhyttan. Karin hade blifvit helt förskräckt. Hur hade Ingrid kunnat stå ut med något sådant?

Hon skulle som sagdt gifta sig, Karin Landberg. Och hon var nu på den punkten, att hon ej kunde tala om något annat än sin fästman. Ingenting visste hon, som han ej lärt henne, ingenting kunde hon företa sig, om hon ej fick fråga honom.

Det föll henne in, att Olof hade sagt ett ord i den här frågan, som hon kunde använda för att afskräcka Ingrid, ifall det skulle vara så, att hon börjat tycka om galningen. Och så började hon berätta för henne, hur tokig den där Hede verkligen varit. Ty Olof hade berättat henne, att då han varit på marknaden förra hösten,

hade ett par herrar sagt, att Getabocken visst ej vore tokig. Han bara låtsade vara det för att locka till sig kunder. Men Olof hade påstått, att han var tokig. För att bevisa det, hade han gått bort till kreaturstorget och köpt en liten usel get. Och visst var han tokig. Olof hade bara behöft ställa geten framför honom på disken, där han haft sina knifvar utlagda, för att han skulle löpa ifrån både säck och varor. Och alla hade skrattat så förfärligt vid att se hur rädd han blef. Och inte var det möjligt, att Ingrid kunde bry sig om en, som varit så tokig.

Det var törhända oförsiktigt af Karin Landberg, att hon ej såg upp till Ingrids ansikte, medan hon berättade denna historia. Om hon hade sett, hur ögonbrynen rynkade sig på henne, hade hon kanske blifvit varnad.

– Och du vill gifta dig med den, som gjort något sådant – sade Ingrid. – Jag tror, det vore bättre att gifta sig med själfva Getabocken.

Och detta var sagdt af Ingrid i så full och tydlig mening, och det var så besynnerligt, att Ingrid, som var så mild, ville säga något så hårdt, att det riktigt skar sig in i hjärtat hos Karin. Hon var orolig sedan i flera dagar, att ej Olof skulle vara den hon ville, att han skulle vara. Det förbittrade alldeles Karins lif, ända tills hon tog sig för att berätta Olof hela saken, och då var han nog huld att trösta och lugna henne.

Det är inte ett lätt göra att vänta in våren i Vermland. Man kan ha det soligt och varmt på kvällen och ändå finna marken hvit af snö nästa morgon. Krusbärsbuskar och gräsmattor blifva nog gröna, men björkskogen står kal och liksom envisas att ej vilja slå ut.

Vid pingst var det vår i dalen, men inte hade det hulpit något med Ingrids böner. Inte en enda säterflicka var utflyttad till skogen, inte ett kärr var uttorkadt, ingen möjlighet var det att komma fram på skogsvägen.

Pingstdagen var Ingrid i kyrkan och fostermodern också. Det var en så stor dag, att de fingo åka i vagn. Ingrid hade tyckt mycket om förr i världen att komma inkörande i fullt språng på kyrkplanen, medan de, som stodo utmed stengärdesgården och vid vägkanten, togo af hatten och hälsade, och de, som stodo midt i vägen, kastade sig undan med ett par långa språng, såsom voro de alldeles öfverväldigade. Men nu för tiden gladde hon sig åt ingenting. »Längtan tar bort doften hos rosen och glansen hos fullmånen», säger ordspråket.

Men Ingrid tyckte om det hon fick höra i kyrkan. Det var godt att höra, att lärjungarna blefvo tröstade i sin längtan genom ett glädjens under. Hon tyckte om detta, att Jesus tänkte på att trösta dem, som voro så rent förbi af att längta efter honom.

Medan Ingrid och alla andra sutto i kyrkan, kom en lång dalkarl gående på vägen. Han gick i päls och hade den tunga kramsäcken på ryggen, såsom en, den där ej kan skilja på vinter och sommar, på hvardag och helg. Han gick ej in i kyrkan, utan smög med stort bekymmer förbi hästarna, som voro bundna vid vägskranket, in på kyrkogården.

Där satte han sig på en graf och tänkte på alla de döda, som ännu sofvo, och på en död, som hade vaknat till lif. Han satt kvar där ännu, då folket gick ut ur kyrkan.

Karin Landbergs Olof var en af de första, som kommo ut, och då han råkade kasta en blick bortåt kyrkogården, fick han syn på dalkarlen. Det kan vara svårt att säga om det var nyfikenhet eller något annat, som dref honom, men han gick bort för att tala med den där karlen. Han ville se, om det var möjligt, att han, som skulle vara botad, hade blifvit vansinnig på nytt.

Och det var nog möjligt. Han berättade genast för den unge fästmannen, att han satt där för att vänta på en, som hette Graflilja. Hon skulle komma och spela för honom. Hon kunde spela så, att solen dansade, och stjärnorna gingo i ring.

Då sade Karin Landbergs Olof till honom, att den han väntade, stod borta på kyrkplanen. Bara han reste sig upp, kunde han se henne, där hon stod. Hon skulle nog bli glad att få råka honom.

Prästfrun och Ingrid skulle just sätta sig upp i vagnen, då en lång dalkarl skyndade mot dem. Han kom med god fart, trots alla hästar, som han måste niga för, och han vinkade ifrigt med handen åt den unga flickan.

Och så snart Ingrid fick se honom, blef hon stående helt stilla. Hon skulle inte ha kunnat säga, om hon blef mest glad öfver att se honom, eller förtviflad öfver att han blifvit tokig på nytt, hon bara glömde allt annat i världen.

Och ögonen började stråla på henne. I den stunden såg hon säkert ingenting af den fattiga, eländiga människan. Hon kände väl bara närvaron af den fina själen, som hon längtat sig sjuk efter.

Det stod fullt af kyrkfolk rundt om, och de måste alla se på henne. Ingen kunde taga sina blickar ifrån hennes ansikte. Hon rörde sig ej för att gå emot honom, hon stod bara stilla och väntade honom. Men de, som sågo, hur hon strålade af lycka, ville nästan tro, att det var någon stor och härlig människa, som kom emot henne, och icke en dåre.

De sade sedan, att det nästan sett ut, som om det funnits ett samband mellan hans och hennes själ, ett hemligt samband, som legat så djupt under medvetandet, att ej människoförstånd kunde nå fram till det.

Men då Hede var endast ett par steg från Ingrid, grep hennes fostermor om henne med ett raskt tag, lyfte upp henne och satte henne i vagnen. Hon ville ej ha något möte mellan de där två här på kyrkplanen i så mycket folks åsyn. Och så snart de voro uppe i vagnen, satte drängen hästarna i fyrsprång.

Det ljöd ett par gräsliga, vilda rop efter dem. Prästfrun satt och tackade Gud, att hon fått flickan upp i vagnen.

Det hade ej lidit långt fram på eftermiddagen, förrän en bonde kom till prästgården för att tala med prästen. Han kom för att tala om denne tokige dalkarlen. Han hade blifvit alldeles galen nu, de hade måst binda honom. Hvad rådde nu pastorn? Hvar skulle de göra af honom?

Pastorn hade intet annat råd, än att de skulle föra honom hem. Han berättade bonden, hvem han var och hvar han bodde.

Senare på kvällen talade han om allt detta för Ingrid. Det var säkrast att låta henne veta sanningen, så att hon skulle låta förståndet råda.

Men då natten kom, insåg hon, att hon ej hade tid att längre vänta på våren. Hon gaf sig af, fattig tös, för att gå landsvägen till Munkhyttan. Hon skulle väl komma fram på den ock, fastän hon visste, att den var dubbelt så lång som skogsstigen.

X.

Det var annandag pingst på eftermiddagen. Ingrid kom gående framåt landsvägen. Det var en ljus trakt: små låga berg och små holmar af björkskog mellan åkrarna och stundom midt i dem. Det var blommor på rönn och hägg, ljusa, kådiga blad på asparna, landsvägsdikena voro fulla af klart, sorlande vatten, som kom de nytvättade stenarna på bottnen att glittra och glänsa.

Ingrid gick och sörjde öfver honom, som blifvit tokig på nytt, undrade, om hon skulle kunna göra något för honom, undrade om det skulle gagna något, att hon på detta sätt gett sig af hemifrån.

Hon var hungrig och trött, skorna började redan gå sönder. Hon tänkte att hon gjorde bäst att vända. Hon skulle nog aldrig komma fram.

Hon blef allt mer och mer bedröfvad ju längre hon gick. Hon kunde ej låta bli att tänka, att det ej lönade stort, att hon kom nu, sedan han blifvit fullt tokig. Det var väl alldeles för sent, rent hopplöst att kunna göra något numera.

Men så snart hon tänkte på att vända, såg hon Hedes ansikte tätt bredvid sin kind, såsom hon sett det ofta förr. Då fick hon nytt hopp, tänkte, att han kallade på henne, fick en stark visshet och förtröstan om att hon nog skulle kunna bota honom.

Just då Ingrid höjde upp hufvudet och såg en smula mindre bedröfvad ut, kom hon i möte med ett besynnerligt sällskap.

Där kom en liten häst, som drog en liten kärra, och på kärran satt en tjock madam och bredvid den gick en mager, sliten karl med långa mustascher.

Härute på landsbygden, där ingen förstod sig på konstnärsskap, lade alltid herr och fru Blomgren an på att se ut som enkelt, borgerligt folk. Den lilla kärran, som man körde omkring med, var väl öfverhöljd, ingen kunde ana, att den ej innehöll annat än fyrverkeripjeser och trolleriapparater och dockteatermarionetter.

Ingen kunde veta, att den tjocka gumman, som satt högt uppe på lasset, och såg ut som en välbärgad borgarmadam, var före detta miss Viola, som en gång hade flugit genom luften, eller att karlen, som gick, och som var så lik en afskedad soldat, var densamme herr Blomgren, som stundom brukade bryta vandringens enformighet med att slå volt öfver hästen och buktala med trastar och siskor, som sjöngo i träden vid vägen, så att de blefvo rent galna.

Hästen var en liten, liten en, som hade brukat draga en karusell, och därför aldrig ville gå, om han ej hörde musik. Fru Blomgren satt därför oftast uppe på kärran och spelade munklavér, och så snart de mötte någon, stoppade hon det i fickan, så att man ej skulle förstå, att de voro sådant där konstnärsfolk, som ingen på landsbygden har någon respekt för. På det sättet kommo de ej särdeles raskt fram, men de hade ej heller någon brådska.

Den blinde fiolspelarn måste vandra en liten bit efter de andra för att ej förråda, att han hörde till sällskapet. Denne blinde hade en liten hund till förare, det var honom förbjudet att låta leda sig af ett barn. Det skulle ständigt hafva påmint herr och fru Blomgren om en liten flicka, som hette Ingrid. Det skulle hafva varit allt för smärtsamt.

Och nu voro alla dessa ute på landet för vårens skull. Ty hur god förtjänst de än kunnat hafva inne i städerna, så måste herr och fru Blomgren ut på landet vid denna tiden på året. Det var konstnärsfolk, herr och fru Blomgren.

De kände ej igen Ingrid, och hon gick först förbi dem utan att hälsa, ty hon hade brådtom och var rädd att bli uppehållen. Men hon tänkte strax, att detta var fult och hjärtlöst och vände tillbaka.

Om Ingrid kunnat bli glad då, skulle hon väl blifvit det vid att se de gamla människornas glädje öfver mötet. Och det blef ett långt samtal på den förfärligaste rotvälska. Den lille hästen vände hufvudet gång på gång för att se efter om karusellen hade gått sönder.

Märkvärdigt nog var det Ingrid, som talade mest. De gamla sågo ju genast, att hon gått och gråtit, och de blefvo så bekymrade däröfver att hon blef tvungen att berätta dem alla sina öden och äfventyr.

Men det var lisa för Ingrid att få berätta, ty de gamla hade sitt eget sätt att taga allting. De klappade händer, då hon berättade hur hon kommit upp ur grafven, och då hon talade om hur hon skrämt prästfrun.

De smekte henne och berömde henne, därför att hon gått bort från prästgården. Ingenting som var tungt och bekymmersamt, fanns till för dem, utan allting var lätt och förhoppningsfullt.

De hade just inga mått för att mäta verkligheten, därför voro de så oåtkomliga för dess sträfhet. De jämförde allt de hörde med dockteaterpjeser och pantomimer. Litet sorg och elände satte man ju också in i pantomimen, men det var endast för att höja effekten. Och naturligtvis skulle allting sluta bra. Allting slutade bra i pantomimerna.

Det var något smittsamt i så mycken hoppfullhet. Ingrid visste, att de ej alls förstodo, hur stor hennes olycka var, men det var dock uppmuntrande att höra dem.

Men Ingrid fick också verklig hjälp af dem. De talade om, att de ätit middag på Torsåkers gästgifvargård för en stund sedan, och just då de stigit upp från bordet, hade några bönder kommit körande till gästgifvaregården med en dåre. Fru Blomgren tålde ej se dårar och hade därför genast velat resa sin väg, och herr Blomgren, hade lydt henne. Men tänk, om detta skulle vara Ingrids dåre! Och ej förr hade de sagt detta, än Ingrid sade, att det nog vore troligt, och ville lämna dem.

Men herr Blomgren frågade då sin fru på sitt högtidliga sätt, om de ej voro ute endast och allenast för vårens skull, och om det ej gjorde dem detsamma hvart de foro, och gamla fru Blomgren frågade lika patetiskt tillbaka, om han trott, att hon skulle öfverge deras älskade Ingrid, innan hon nått sin lyckas hamn.

Så blef karusellhästen vänd, och det blef besvärligare att samtala, därför att munklaveret måste börja spela. Så snart fru Blomgren ville säga något, måste hon lämna instrumentet till herr Blomgren, och då herr Blomgren ville tala, lämnade han det åter till sin fru. Och den lilla hästen stannade för hvarje gång klaveret gick från mun till mun.

Hela tiden hade de bara tröstande saker att säga Ingrid. De togo fram alla sagor, som de hade sett uppföras på dockteatern. De tröstade henne med Törnrosa, de tröstade henne med Askungen. De tröstade henne med alla sagor i världen.

Herr och fru Blomgren betraktade Ingrid, då de nu sågo, att hennes ögon började tindra upp något litet. – Konstnärsögon ! – sade de och nickade förnöjda till hvarandra. – Hvad var det vi sade? Konstnärsögon!

På något outransakligt sätt hade de funnit ut, att Ingrid kommit att bli en af deras, en af konstnärsfolket. De tyckte, att hon spelade med i ett drama. Det var en triumf för deras gamla dagar.

De färdades framåt, så raskt de kunde. Det gamla paret var endast oroligt, att Ingrids dåre ej skulle vara kvar på gästgifvaregården.

Men han var kvar där, och än värre var det, att ingen visste, hur man skulle få honom därifrån.

De båda Råglanda bönderna, som kommit med honom, hade fört in honom i ett af gästrummen och stängt in honom där, medan de väntade på häst. Då de lämnade honom, hade han varit säkert bakbunden, men hur han än burit sig åt, hade han lyckats vrida lös händerna ur repet, och då man kommit för att hämta honom, hade han stått fri och ledig och i fullt raseri gripit en stol som tillhygge, för att slå till. Man hade endast haft att skynda ut och bomma igen dörren om honom. Nu gingo bönderna och väntade på att gästgifvarn och hans drängar skulle komma hem, så att de skulle bli manstarka nog för att binda honom på nytt.

Allt hopp, som de gamla vännerna väckt hos Ingrid, blef dock ej utsläckt. Hon förstod, att Hede var sämre

än någonsin, men hon hade ej väntat annat. Hon hoppades ändå. Det var ej deras sagor, det var deras stora kärleksfullhet, som kommit henne att stråla upp.

Hon bad, att hon skulle blifva insläppt till Hede. Hon sade, att hon kände honom, och att han ej skulle göra henne något. Men bönderna svarade, att de ej voro galna, de ock. Han därinne skulle slå ihjäl hvem som helst, som komme in till honom och ej kunde försvara sig.

Ingrid satt en lång stund tyst och eftersinnade. Hon tänkte på hur underbart det var, att hon just i dag skulle råka herr och fru Blomgren. Det måtte väl vara någon mening med detta. De skulle ej hafva kommit i hennes väg, om det ej varit någon mening med det.

Och Ingrid började tänka öfver hur Hede blifvit bra förra gången. Kunde hon ej nu äfven få honom att göra något, som skulle påminna honom om något gammalt, som skulle föra honom bort från galmanstankarna? Hon grubblade och grubblade.

Herr och fru Blomgren sutto på en bänk utanför gästgifvargården och sågo mer olyckliga ut än någon trott vara möjligt. De voro nästan färdiga att gråta.

Då kom hon fram till dem, hon, Ingridsbarnet, och log mot dem, så som endast hon kunde det, och smekte deras gamla rynkiga kinder och bad dem, att de skulle göra henne den stora glädjen att få åse en föreställning, sådan hon fick vara med om hvarje dag förr i världen. Det skulle vara en så stor tröst för henne.

Nå, de sade nej först, ty de voro just ej i sitt glada konstnärslynne, men då hon kostat på dem ännu ett par leenden, kunde de ej stå emot henne. Och de gingo ut till lasset och packade upp sina trikådräkter.

Då de voro färdiga, och då den blinde blifvit tillkallad, valde Ingrid plats för föreställningen. Hon ville ej, att de skulle visa sig på gårdsplanen, utan förde dem in i gästgifvargårdens trädgård. Ty det fanns en trädgård vid gästgifvargården. Det mesta var nog nakna kryddsängar, där ännu ingenting kommit upp, men här och där stod ett blommande äppelträd. Och Ingrid sade, att hon ville se dem uppträda just under ett af de blommande äppelträden.

Ett par drängar och pigor kommo springande, då de hörde fiolen, så att de fingo en smula publik. Men det bar dock emot för herr och fru Blomgren att uppträda. Hon, Ingrid begärde för mycket af dem. De voro alldeles för bedröfvade.

Och en olycka var det, att Ingrid fört dem öfver till trädgårdssidan. Det var ditåt gästrumsfönstren vette, och det hade hon väl ej tänkt på. Fru Blomgren var nära att springa sin väg, då hon hörde ett fönster häftigt öppnas i ett af gästrummen. Tänk om dåren skulle ha hört musiken, och tänk om han skulle hoppa ut genom fönstret och komma ned till dem!

Men fru Blomgren lugnade sig, då hon såg hvem som stod i fönstret. Det var en ung man med angenämt yttre. Han var i skjortärmarna, men alldeles ordentligt klädd för öfrigt. Blicken var lugn, läpparna smålogo, och med handen strök han håret upp ur pannan.

Herr Blomgren arbetade och var så inne i föreställningen, att han ingenting märkte. Fru Blomgren, som ej hade annat att göra än att kasta slängkyssar, kunde ge akt på allting.

Var det ej märkvärdigt hur detta Ingridsbarnet med ens hade strålat upp? Ögonen lyste på henne som aldrig förr, och ansiktet hade blifvit så hvitt, att det riktigt sken. Och all den där strålglansen vände sig mot honom

däruppe i fönstret.

Han besinnade sig ej länge, han steg upp på fönsterbrädet och hoppade ned till dem. Och han kom fram till den blinde och bad att få låna hans fiol.

Och Ingrid tog genast fiolen från den blinde och räckte den till den främmande. – Nu skall det vara valsen ur Friskytten – sade hon.

Så började den främmande spela, och Ingrid smålog, men på samma gång såg hon så öfvernaturlig ut, att fru Blomgren trodde, att flickan skulle upplösa sig till en solstråle och flyga bort från dem.

Men då fru Blomgren hörde den främmande spela, kände hon igen honom. – Jaså – sade hon för sig själf – jaså. Det är ändå han. Jaså, det var därför hon ville se oss gamla människor uppträda.

Gunnar Hede, som hade gått inne på sitt rum och varit så ond, att han haft lust att slå ihjäl någon, hade sålunda fått höra en blind spela utanför sitt fönster. Och detta hade återfört honom till en scen ur hans förflutna lif.

Han började undra hvar hans egen fiol kunde vara, och han kom ihåg, att Ålin hade burit bort den, och nu återstod intet annat för honom än att söka få låna den blindes för att kunna spela sig till ro. Han var så hemskt upprörd.

Och så snart han fått den blindes fiol i sin hand, började han spela. Det föll honom ej in att han ej skulle kunna spela. Han hade ej en aning om att han under flera år endast kunnat utföra ett par små fattiga melodier.

Han var alldeles fången i att han var i Upsala utanför huset med vildvinet. Och han väntade sig att konstberidarna skulle börja dansa, såsom de gjort förra gången.

Hede sökte spela med större lif för att tvinga dem härtill, men hans fingrar voro stela och ovilliga, stråken ville ej riktigt lyda honom. Han ansträngde sig så, att svettdropparna framträdde på hans panna. Slutligen kom han dock in på den rätta låten, den, som de dansat efter förra gången. Han spelade den så lockande, så förledande, att det riktigt kunde smälta hjärtat.

Men de gamla akrobaterna började ej dansa. Det var längesedan de råkade Hede i Upsala. De kommo ej ihåg hur de hade blifvit tjusade den gången. De hade ej en aning om hvad han väntade sig af dem.

Hede vände ögonen mot Ingrid för att få en förklaring, hvarför ej konstberidarna dansade. I samma stund han såg hennes ögon, så öfverjordiskt strålande, som de voro då, blef han så förvånad, att han upphörde att spela.

Han stod där ett ögonblick och såg sig om i kretsen. Det var underliga oroliga blickar, som de alla fäste på honom.

Det var omöjligt att spela, då människorna stirrade på detta sätt. Han gick helt enkelt ifrån dem. Han såg en flock blommande äppelträd långt nere i trädgården. Dit gick han.

Han såg nog, att ingenting gick ihop med den föreställningen han nyss haft, att Ålin hade stängt in honom, och att han var i Upsala. Trädgården var för stor och huset var ej klädt med rödt vinlöf. Nej, detta kunde ej vara Upsala.

Men han brydde sig ej mycket om, hvar han var. Han tyckte, att han ej hade spelat på århundraden, och nu hade han fått fatt på en fiol. Nu skulle han spela.

Han lade fiolen upp till kinden och började. Men återigen hindrades han af fingrarnas stela rörelser. Han kunde endast utföra de allra enklaste saker.

– Här blir verkligen att börja om från början – sade han. Och han smålog och började spela en liten menuett. Det var det första han lärt sig. Far hade spelat före, och han hade spelat efter, tagit ut efter gehör. Han såg med ens hela scenen för sig. Och han hörde orden: »Lilla prinsen skulle dansa, men han bröt sin lilla fot».

Han försökte sedan med flera små danser. De där hade han spelat som skolpojke. Han hade blifvit anmodad att komma till flickpensionen och spela vid elevernas dansöfningar. Han såg de små flickorna hoppa och svänga rundt, och hörde danslärarinnan trampa takten.

Han började nu blifva djärfvare. Han spelade första stämman i en fiolkvartett af Mozart. Då han lärt in den, hade han varit gymnasist i Falun. Det hade varit så, att några gamla herrar, hade öfvat in kvartetten för en konsert. Men första fiolen hade blifvit sjuk, och han hade fått öfvertaga stämman, så ung han var. Han hade ej varit litet stolt då.

Gunnar Hede tänkte egentligen ej på annat än på att komma tillrätta med sina fingrar, då han spelade dessa barnsliga öfningar. Men snart märkte han, att det skedde något underbart med honom.

Han hade en tydlig förnimmelse af att inne i hans hjärna befann sig ett stort mörker, som skymde bort hans forntid. Så snart han sökte påminna sig en sak, var det som att försöka leta reda på något inne i ett mörkt rum. Men då han spelade, vek en del mörker bort. Utan att han tänkt på det, hade mörkret vikit så, att han nu kunde komma ihåg barndomsår och skoltid.

Nu beslöt han att låta fiolen leda sig, kanske den skulle kunna drifva bort allt mörkret.

Och det blef så, för hvarje stycke han spelade, vek det skymmande mörkret en smula. Fiolen förde honom fram genom år efter år, väckte honom till minne af studier, af vänner, af nöjen. Mörkret stod tätt framför honom, men då han gick emot det, väpnad med fiolen, vek det steg för steg. Ibland såg han sig tillbaka, liksom för att se, om det slöt sig bakom honom. Men bakom honom var klar dag.

Fiolen kom in på en rad duetter, som skulle spelas af klavér och fiol. Han spelade blott ett par takter på hvardera. Men mörkret vek ett stort stycke, han kom ihåg fästmön, förlofningstiden.

Han skulle hafva velat dröja vid detta, men det var ännu mycket mörker kvar att spela bort. Han hade ej tid.

Han kom in på en psalmmelodi. Han hade hört den en gång, då han varit bedröfvad. Han kom ihåg, att han hade suttit i en landtkyrka då han hört den, men hvarför hade han varit bedröfvad? Därför att han gick som fattig handlande genom bygden med varor. Det var ett hårdt lif. Det var tungt att minnas.

Stråken for fram som en hvirfvelvind öfver strängarna och åter remnade ett stort stycke mörker. Nu såg han storskogen, de nedsnöade djuren, de märkvärdiga figurer, som drifvorna bildade öfver dem. Han mindes resan till fästmön, kom ihåg hur hon brutit förlofningen. Alltsammans detta klarnade på en gång för honom.

Han kände just ej sorg eller glädje vid något han kom ihåg. Det viktiga var, att han mindes. Bara detta var ett oändligt välbehag.

Efter detta stannade stråken liksom af sig själf. Den ville ej föra honom vidare. Och dock var där annat, mycket annat han måste minnas. Ännu stod mörkret som en fast mur framför honom.

Han tvingade stråken att gå vidare. Och den spelade två små obetydliga melodier, de allra tarfligaste han någonsin hört. Hur hade hans stråke lärt något dylikt?

Mörkret vek ej en smula för dessa melodier. De lärde honom egentligen ingenting. Men ur dem växte upp en ångest, sådan han aldrig förr visste sig ha erfarit. En vanvettig, förfärlig skräck, själens, de fallna andarnas orimliga fasa.

Han upphörde att spela, han stod ej ut. Hvad var det i dessa melodier, hvad var det?

Mörkret vek alls ej för dem, och det ohyggliga var, att han tyckte, att så snart han ej gick emot mörkret med fiolen, och dref det framför sig, så kom det svepande emot honom och ville omsluta honom.

Han hade stått och spelat med halfslutna ögon, nu lyfte han ögonlocken och såg ut i verklighetens värld. Då fick han syn på Ingrid, som hade stått där och hört på honom hela tiden.

Så frågade han henne ej i hopp om svar, bara för att kunna hålla tillbaka mörkret ett ögonblick.

– När spelade jag det här sist?

Men Ingrid stod där skälfvande. Hon stod med sitt beslut fattadt. Hur det än gick, skulle han nu få veta sanningen. Hur det än gick, skulle hon säga honom den.

Och rädd var hon, men modig i alla fall och oändligt beslutsam. Han skulle inte undgå henne nu, han skulle inte få glida bort ifrån henne.

Men trots allt detta mod, så vågade hon ej säga Hede rent ut, att detta var de melodier han brukat spela, medan han varit tokig, utan hon kringgick frågan.

– Du brukade spela detta hemma på Munkhyttan i vinter – sade hon.

Det var många hemligheter omkring Hede. Hvarför sade den flickan du till honom? Hon var ej af folket, hon bar håret på herrskapsmanér, högt uppsatt och krusadt i små lockar. Klädningen var hemväfd, men hon bar en fin spetsfichu om hakan. Hyn var hvit, och händerna voro små. Det fina ansiktet med de stora drömmande ögonen tycktes ej kunna tillhöra en bondflicka. Hedes minne kunde på intet sätt säga honom något om henne. Hvarför sade då hon du till honom? Hur visste hon, att han spelat detta i sitt hem?

– Hvad heter du? – sade han. – Hvem är du?

– Jag är Ingrid, som du såg i Upsala för många år sedan och tröstade, därför att hon ej kunde lära sig att dansa på lina.

Detta gick tillbaka till det förflutna, som redan ljusnat för Hede. Han kom väl ihåg henne.

– Hvad du har blifvit stor och vacker, Ingrid – sade han. – Och hvad du blifvit fin! Hvad du har för en präktig brosch! – Han hade suttit och sett på hennes brosch länge nu. Han tyckte sig känna igen den, den var så lik en brosch af emalj och pärlor, som tillhört hans mor.

Flickan svarade också genast. – Jag har fått broschen af din mor. Du har nog sett den förr.

Nu lade Gunnar Hede fiolen ifrån sig och kom fram till Ingrid. Han frågade med stor häftighet.

– Hur är det möjligt, hur kan du bära hennes brosch? Hvarför vet jag ej om att du känner min mor?

Ingrid blef förskräckt, grå i ansiktet af förfäran. Hon visste redan hvad nästa fråga skulle blifva.

– Jag vet ingenting, Ingrid. Jag vet ej hvarför jag är här. Jag vet ej hvarför du är här. Hvarför vet jag det ej?

– Ånej, fråga mig inte! – Hon drog sig undan och höll upp händerna liksom till skydd.

– Vill du inte säga det?

– Fråga inte, fråga inte.

Han tog henne hårdt om handleden för att tvinga fram sanningen. – Säg det bara. Jag är ju vid mina sinnens fulla bruk. Hvarför är det saker jag ej minns?

Hon märkte något vildt och hotande inne i hans ögon. Han visste nu redan hvad hon skulle komma att säga honom. Men hon kände, att det var en omöjlig sak att säga en människa, att hon varit tokig. Det var vida svårare än hon trott. Omöjligt var det, omöjligt.

– Säg det – upprepade han. Men hon hörde på rösten, att han ej ville höra det. Han skulle kunna slå ihjäl henne, om hon sade det.

Då anropade hon all sin kärlek och såg Gunnar Hede rätt in i ögonen och sade:

– Du har ej varit rätt klok.

– Inte på länge kanske?

– Jag vet ej riktigt. Inte på tre, fyra år ...

– Varit splitter galen, du?

– Nej då, nej då. Du har köpt och sålt och stått på marknader.

– Hur var jag galen då?

– Du var rädd.

– För hvem var jag rädd?

– För djur ...

– För getter kanske?

– Ja, mest för getter.

Hede hade stått och hållit hårdt om hennes handled hela tiden. Nu slängde han handen ifrån sig, riktigt slängde den. Han vände sig ifrån Ingrid, rasande vred, som hade hon lömskt berättat honom ett illvilligt förtal.

Men den känslan vek för annat, som upprörde honom än djupare. Så klart som hade det varit måladt, såg han för sina ögon en lång dalkarl, böjd under en ofantlig säck. Han ämnar sig in i en bondstuga, men en liten ömklig hund kommer ut mot honom. Han stannar, niger och niger och vågar ej gå in, förrän en karl skrattande kommer ut ur stugan och kör undan hunden.

Då han såg detta kom den förfärliga ångesten åter till honom.

Under denna ångest försvann synen, men nu kommo röster. Man skriker och ropar rundt om honom. Man skrattar, skymforden ljuda tätt och högt. Det är gälla barnröster som skrika allra mest grymt och förfärande.

Det är ett ord, ett namn, som kommer igen, som skrikes, ropas, hviskas, hväses i öronen på honom: – Getabocken. Getabocken.

Och allt detta gällde honom, Gunnar Hede. Detta hade han lefvat i. – Han kände vid full sans den samma onämnbara skräck han burit på som vansinnig. Men nu var det ej skräck för något utomstående, nu var han rädd för sig själf.

– Detta är jag. Detta har varit jag – sade han och vred händerna. I nästa ögonblick låg han på knä framför en liten bänk, lutade sig öfver den och grät, grät.

– Och detta har varit jag. – Han jämrade sig mellan snyftningarna. – Detta har varit jag.

Kunde han hafva mod att bära den tanken? En beledd, utskrattad dåre. – Å låt mig bli tokig igen! – sade han och slog hårdt i bänken. – En människa kan ej stå ut!

Han höll andan ett ögonblick. Mörkret kom emot honom som en anropad frälsare. Det kom svepande mot honom, som en dimma kommer. Han fick ett småleende öfver läpparna. Han kunde känna hur hans drag blefvo slappa, hur han återfick galmansblicken.

Men detta var bättre. Det andra var ej till att bära och uthärda. Utpekad, utskrattad, hånad, galen! Nej, bättre att bli det på nytt och ej veta det. Hvad skulle han tillbaka i lifvet? Alla måste afsky honom.

Mörkret svepte om honom med de första, lätta, drifvande slöjspetsarna.

Ingrid stod där, såg och hörde all hans ångest, och visste ej annat, än att allt snart skulle vara förloradt på nytt. Hon såg så väl, att galenskapen höll på att taga igen honom.

Och hon var alldeles förskrämd, allt mod var borta. Men innan han blef tokig på nytt, och på nytt så rädd, att ingen fick komma honom nära, ville hon åtminstone taga farväl af honom och af all sin lycka.

Hede kände hur Ingrid kom och lade sig på knä bredvid honom, lade armen om hans hals, kinden mot hans kind och kysste honom.

Hon höll sig ej för god att komma nära honom, dåren, höll sig ej för god att kyssa honom!

Det hördes ett svagt hväsande inne i mörkret. De fladdrande dunstflikarna veko undan, och tycktes då vara ormhufvuden, som varit riktade mot honom, och som hväste af vrede öfver att de ej fått bita honom.

– Inte ta det så illa – sade Ingrid. – Inte ta det så illa. Ingen tänker på det där andra, bara du blir frisk.

– Jag vill bli tokig på nytt – sade han. – Jag kan ej bära detta. Jag kan ej gå och tänka på hurudan jag varit.

– Det kan du visst – sade Ingrid.

– Ingen kan glömma det – klagade han. – Jag var så förfärlig. Ingen kan tycka om mig.

– Jag tycker om dig – sade hon.

Han såg upp tviflande. – Du kysste mig för att jag ej skulle bli tokig igen. Du har medlidande med mig.

– Jag kan nog kyssa dig än en gång, jag – sade hon.

– Ja du säger så nu, därför att jag behöfver höra det.

– Behöfver du höra, att någon tycker om dig?

– Om jag behöfver? Gud, om jag behöfver? – Å barn då – sade han och ryckte sig lös från henne. – Hur skall jag kunna stå ut, då jag vet att hvarenda människa skall tänka, så snart hon ser mig: – Den där har varit galen. Den där gick och neg för hundar och kattor.

Det kom ett nytt anfall öfver honom. Han låg och grät med ansiktet i händerna.

– Det är bättre att bli tokig igen. Jag hör dem ropa åt mig, och jag ser mig själf. Och det är ångest, ångest, ångest ...

Men då brast tålamodet hos Ingrid.

– Ja, det är rätt – ropade hon – blif tokig på nytt, du. Det är just karlaktigt att bli tokig för att slippa litet ångest.

Hon satt och bet i läpparna, kämpande med gråten, och då hon ej kunde få fram orden fort nog, tog hon honom i armarna och skakade honom.

Hon var förbittrad, utom sig af vrede, därför att han ville undfly henne på nytt, därför att han ej stred och kämpade.

– Hvad bryr du dig om mig, hvad bryr du dig om din mor? Blif tokig du, då får du det lugnt!

Hon skakade honom ännu en gång.

– För att slippa ångest – säger du. – Men det är ingen ångest för den, som väntat på dig i hela sitt lif, att du aldrig kommer. Om du hade hjärta för någon annan än dig själf, kunde du väl stå en strid med ditt onda och bli frisk. Men du har inte hjärta för någon.

– Du kan komma så vackert och rörande, du, i syner och drömmar och bedja om hjälp, men i verkligheten vill du ingen hjälp ha. Du bara inbillar dig, att ditt lidande är det tyngsta på jorden. Men det finnes väl andra, som haft det värre än du.

Hede blickade upp ändtligen, och såg henne fullt och djupt in i ansiktet. Inte var hon vacker då just. Tårarna strömmade, och det ryckte kring munnen af att hon kämpade fram orden mellan snyftningarna.

Men det var vackert för honom att se henne så vild. Det kom ett besynnerligt lugn öfver honom och en stor ödmjuk tacksamhet. Här var det något stort och härligt, som kommit till honom just i hans förfall. Måtte vara stor kärlek detta, stor kärlek.

Han satt och klagade öfver sin uselhet och så stod kärleken där och klappade på dörren. Det var ej bara så, att han skulle bli tåld, om han komme åter till lifvet. Inte bara så, att folk skulle nätt och jämt kunna låta bli att skratta åt honom.

Här var verkligen en, som älskade honom, som längtade efter honom. Hon talade mycket hårdt till honom, men han hörde kärleken skälfva i hvarje ord. Han tyckte, att hon bjöd honom troner och kungariken.

Hon sade honom, att medan han varit tokig, hade han frälst hennes lif. Han hade väckt henne från döden, fört henne, skyddat henne. Men det var ej nog för henne. Hon ville äga honom själf.

Då hon kysste honom, hade han känt, att en ljuflig balsam lades på hans sjuka själ, men han hade ännu ej vågat tro, att det var kärlek, som dref henne. Men på hennes vrede och hennes tårar kunde han ej tvifla. Han var älskad, han, stackars förfärliga människa, han, stackars vidunder.

Och inför den stora, ödmjuka sällhet, som detta väckte hos Hede, vek det sista mörkret. Det for undan som

en tung rasslande gardin, och han såg tydligt framför sig det förskräckelsens rike han genomvandrat. Men därinne mötte han också Ingrid, där lyfte han upp henne ur grafven, där spelade han för henne i skogskojan, där arbetade hon med honom för att bota honom.

Men ej blott minnet af henne kom åter. På samma gång vaknade de känslor hon förut ingifvit honom. Han genomströmmades af kärlek. Han erfor samma glödande åtrå, som han känt på kyrkplanen i Råglanda, då hon hade blifvit bortryckt från honom.

I förskräckelsens rike, i den stora öknen, hade det dock vuxit en blomma, som tröstat honom med doft och med fägring. Och nu kände han hur kärleken hade blifvit beståndande. Den vilda ökenväxten hade låtit föra sig in i lifvets lustgård och slog rot och växte och frodades. Och då han kände detta, visste han, att han var räddad, att mörkret hade funnit sin öfverman.

Ingrid hade tystnat. Hon var trött som efter ett tungt arbete, men hon var också lugn, som skulle hon hafva utfört det på bästa sätt. Hon visste, att hon hade segern i händerna.

Hede bröt ändtligen tystnaden.

– Jag lofvar dig, att jag skall härda ut – sade han.

– Tack – sade hon.

Det blef ej mer taladt just då.

Hede tyckte sig ej kunna säga henne hur han älskade henne. Det kunde ej sägas med ord, bara visas hvar dag och hvar stund genom hela det långa lifvet.

* * *